ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

С-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 134 (12038)
1969 оной
июниин 11,
среда.

Сэн 2 мүнгэн

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЫЕ ЗАРЛАХА ТУХАЙ

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум июниин 9-дэ Указ гаргажа, Совет Социалис Республикануудай Союзай долоодохи зарлалай Верховно Соведэй зургаадахи сессиие 1969 оной июлиин 10-да Москва городто зарлаха гэжэ тогтообо. (ТАСС).

МУНИС БА ХҮДЭЛМЭРИШЭНЭЙ ПАРТИНУУДАЙ УЛАСХООРОНДЫН ЗҮБЛӨӨН ДЭЭРЭ

и 9-дэ коммунис ба хүдэлмэришэнэй пар- улаcхоорондын зүблөөн дээрэ «Мүнөөнэй империализмда эсэргүүсэн тэмсэхэ зорил- ба коммунис, хүдэлмэришэнэй партинуу- ериализмда эсэргүү бүхы хүсэнүүдэй нэгэ- буулга» гэһэн зүбшэхэ зүйлнүүдэй нэгэ- кт тушаа зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлһэн

ариин ажалай партиин хүтэлбэрилхы комитедэй гэшүүн, ЦК-гай секретарь нүхэр Я. Лехляйтера ѓэгшэ түрүүлэгшэтэйгээр үнгэрһэн үглөөнэй заседани дээрэ Баруун Берлинэй социалис нэгэдэмэл партиин түрүүлэгшэ нүхэр Г. Данелиус, Германиин социалис нэгэдэмэл партиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь нүхэр В. Ульбрихт, Алжирай социалис авангардын партиин центральна хүтэлбэриин гэшүүн нүхэр Л. Бухали, Румыниин Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Н. Чаушеску гэгшэд үгэ хэлээ.

Үдэшын заседани дээрэ Аргентинын Коммунис партиин ЦК-гай гүйсэдхэхэ комитедэй гэшүүн нүхэр Р. Гиольди түрүүлэгшээр һууба. Тус заседани дээрэ Чилиин Коммунис партиин Генеральна секретарь нүхэр Л. Корвалан, Цейлоной Коммунис партиин түрүүлэгшэ нүхэр С. А. Викремасингхе, Норвегиин Коммунис партиин түрүүлэгшэ нүхэр Р. Ларсен гэгшэд үгэ хэлэһэн байгаа.

ПСС-эй ПОЛИТИКЫЕ СОВЕТ АРАДНАЙ БҮГЭДӨӨРӨӨ ҺАЙШААН ДЭМЖЭНЭ

үүдтэ үтлөөгүүр эртэ ерэхэдээ, Уссурин хүдэлмэришэд—бидэнэр хүдэлмэришэнэй парти- хоорондын зүблөөн ту- төө һанамжануудые мэ- бди. Тус зүблөөнэй али удха шанартай байһыень ндаа һайса ойлгонобди. коммунис ба хүдэлмэри- нүүдай бата нэгэдэл бэ- рэгтэ шэнэ хубита бо- юм, мүн баһа бүхы дэл- галан тайбан байха хэ- үргэхэ юм гэжэ сохом лада тэрэнэй экономическа хүсэ шадал саашадаа бэхижүүлхэ хэрэгтэ хубитаяа оруулха гэжэ оролдохобди.

А. ИЩЕНКО,
Уссурин вагонно депогой коммунис ажалай бригадын хүтэлбэрилэгшэ.

* * *

политинформаторнууд тус рэ КПСС-эй делегациие КПСС-эй ЦК-гай Генетарь Л. И. Брежневэй нэй хүдэлмэришэдые та- лаа. Коммунистнуудай л бэхижүүлхын түлөө зорилгонууд партиин мүн партийнабэшэ айшье дунда халуунаар

н жэл соо совет арадай шухала ба харюусалгата е шиидхэхэ болоод бай- нүхэр Л. И. Брежнев соо тодоор хэлэһэн һэ бидэнэр хүдэлмэ- ай шангаар хүдэлжэ, гоо энээнһээ хойшодоо- лэй дээрэ революцион- алгын хүдэлөөнэй бата лгуури болохынь ту-

КУЙБЫШЕВ. Июниин 9. (ТАСС). Мүнөө коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөн дээрэ хэлсэгдэжэ байһан асуудалнууд бүхы совет хүнүүдтэл адли маанадайшье сэдьхэл хүдэлгэнэ.

— Дэлхэйн арадууд эбтэй амгалан һууха гэжэ хүсэнэ,—гэжэ «Автотрактородеталь» заводой парткомой секретариин орлогшо И. П. Левушкин хэлэнэ.— Москвада суглараад байһан аха дүү коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай түлөөлэгшэд империалистнуудай хорото һэнаашалтые таһалдуулжа шадаха хэмжээнүүдые зохёон гаргаха юм гээд сохом найданабди. Вьетнамда болон дэлхэйн бүмбэрсэгэй бэшэшье газар нютагуудта боложо байгаа сэрэгэй гуламтануудай унтаргаагдаха байһаниинь дамжаггүй.

* * *

Дэлхэйн хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй туйлай шухала асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ зорилготойгоор мүнөө боложо байгаа коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөнэй ябасын хойноһоо бидэнэр бүгэдөөрөө тон анхаралтайгаар ажаглан харанабди.

Дэлхэйн империализмда эсэргүү политическэ болон экономическа тэмсэлэй бата нэгэдэлтэй байхань шухала гэжэ КПСС-эй делегациие толгойлогшо нүхэр Л. И. Брежневэй, мүн бэшэшье аха дүү партинуудай олон түлөөлэгшэдэй хэлэһэн үгэ соо хүсэд үндэһэ баримтатайгаар тэмдэглэгдэһэн байна ха юм.

Социалис оронуудай экономическа хүсэ шадал саашадаа бэхижүүлхэ гээшэ дэлхэйн социализмын лагерьта али тухай ехэ удха шанартай болохо байһаниие би экономист хүн хадаа мэдэхэ байнаб. Социализмын оронуудай экономическа талаараа хани харилсаагаа хүгжөөжэ байхын хойноһоо сэдьхэлдээ ехэл хангамжатайгаар ажаглан харадагбди.

Литвагай ажалшад мүн энэ хэрэгтэ өөһэдынгөө эрхим хубитые оруулжа байдаг. Манай республикын түрүү предприятинууд Польшын, Чехословакиин, ГДР-эй, Венгриин, Болгариин предприятинуудтай худалдаа наймаа хэдэг болонхой. Маанадай ниитын амжалта хадаа империалистнуудта эсэргүүсэн тэмсэхэ хүсэн түгэлдэр зэбсэг боложо үгэхэ юм.

Профессор
Казис МЕШКАУСКАС,
Литвагай ССР-эй Наукануудай академиин экономикын институдай директор.

* * *

ТАШКЕНТ. Июниин 9. (ТАСС). Узбекистанай ниислэл хотын ажалшад коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөнэй хүдэлмэриин хойноһоо тон анхаралтайгаар ажаглан харанад. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневэй зүблөөн дээрэ хэлэһэн үгые хүн зон ехээр һонирхожо уншаба. Узбекистанай ниислэл хотын хүдэлмэришэд болон алба хаагшад хадаа коммунизмын үзэл сурталда, пролетарска интернационализм тухай Ленин багшын захяа заабарида манай партиин үнэн шүтэнги байһаниие элирхэйлэн харуулжа, хэлбэришэгүй тодо хараа бодол баримталһаниие нэгэн һаналтайгаар һайшаана.

«Ташсельмаш» гэжэ заводой хүбэн хуряадаг машинын узелнуудые хабсаруулдаг цех соо ахалагша мастер, Социалис Ажалай Герой Мустаким Юсупов хүдэлмэришэдтэ хандажа үгэ хэлээ.

— Совет хүнүүд бүгэдөөрөө бүхы дэлхэйн коммунистнуудай иимэ ехэ хуралдаанай манай Эхэ ороной ниислэл хото Москвада зарлагдаһан дээрэһээ тон ехэ баяртай байнабди,— гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. — Агуухэ Октябриин илалтануудые аршалан хамгаалжа, өөрынгөө интернациональна үүргэ уялга дүүргэхын тулада манай түрэл коммунис партиин али бүхы юумэ хэжэ бүтээжэ байдагаарнь омогорхонобди.

Усть-Илимэй ГЭС-эй барилгада ажаллажа байһан коммунистнууд бидэнэр мүнөө боложо байгаа коммунис, хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөнэй хүдэлмэриин хойноһоо ехээр анхаран харанабди.

Тус зүблөөн дээрэ хэлсэгдэжэ байһан асуудалнууд маанадта ойлгосотой ба тон дүтэ һанагдана. Империализмда эсэргүү тэмсэлдэ коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай бата нэгэдэл болон нягта жагсаал бэхижүүлхэ хэрэгтэ угаа ехэ үүргэ дүүргэхэ байһан энэ зүблөөнэй амжалта туйлаха байһандань лаб найданабди.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулһан документ зүблөөндэ хабаадагшадай баталан абахаяа байгаашань тиимэ гэшэтүй ехэ шухала удхатай байха юм.

Н. МАЛЬЦЕВ,
Усть-Илимэй ГЭС-эй барилгын партийна комитедэй секретарь.

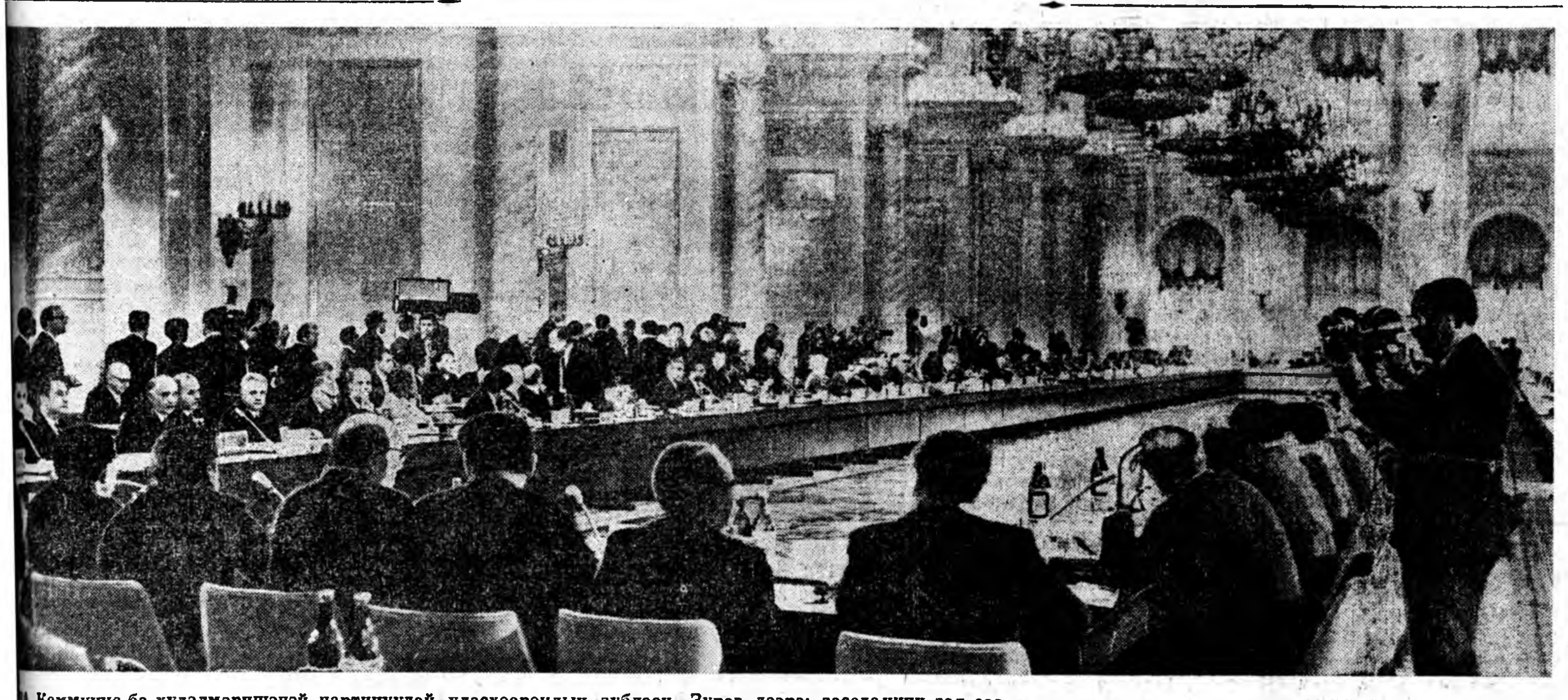

А. Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөн. Зураг дээрэ: заседаниин зал соо.

ТАСС-ай фотохронико.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ТАБАДАХИ СЕССИ

Үсэгэлдэр, июниин 10-да Улаан-Үдэ хотодо Соведүүдэй байшангай конференц-зал соо Буряадай АССР-эй долоодохи зарлалай Верховно Соведэй ээлжээтэ V сесси болобо.

Сессиин зүбшэһэн асуудалнууд:

1. 1969 ондо Буряадай АССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбэй ба В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо бэлэдхэлтэй дашарамдуулан абтаһан социалис уялгануудай дүүргэлтын ябаса тухай.

2. Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указуудые баталалга.

3. Верховно Сүүдэй гэшүүниие һунгаха тухай.

Нэгэдэхи асуудалаар — 1969 ондо Буряадай АССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбэй ба В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо бэлэдхэлтэй дашарамдуулан абтаһан социалис уялгануудай дүүргэлтын ябаса тухай Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ, депутат нүхэр **Н. Б. Пивоваров** элидхэл хэбэ. Тус асуудалаар депутадууд **В. Г. Бирюков** (Пролетарска һунгуулиин округ), **К. А. Калашников** (Бэшүүрэй округ), **Ч. В. Ендонов** (Оронгын округ), **Д. Д. Дамчеева** (Дүтэлүүрэй округ, Захааминай аймаг), **А. А. Кванталиани** (Железнодорожно округ), **Л. С. Асеев** (Шишковско округ), **С. С. Соголов** (Оймороой округ), **Ю. И. Щеголихин** (Ципиканай округ), **М. М. Хабалов** (Каменскын поселково округ), **Н. Б. Банзаракцаева** (Хяагтын адагай округ), **Л. В. Власов** (Загарайн округ), Буряадай АССР-эй Культурын министр **П. Н. Нимаев**, депутадууд **П. В. Балалаешников** (Шахтинска округ), **Н. И. Малыгин** (Хонхолын округ), **А. Р. Болотов** (Шэлэй заводой округ), **К. А. Восканянц** (Красноармейскэ округ), КПСС-эй Буряадай обкомой секретарь **К. М. Продайвода** гэгшэд үгэ хэлэбэд.

Сесси зүбшэгдэһэн асуудалаар тогтоол баталан абаа.

Хоёрдохи, гурбадахи асуудалнуудаар Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь, депутат **К. М. Масловай** мэдээсэл шагнаад, депутадууд Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Указуудые баталха тухай, республикын Министрнүүдэй Соведэй «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй түрүүлэгшээр **С. Г. Довганиие** томилхо тухай, Верховно Соведэй Сүүдэй гэшүүнээр **Г. Г. Марковые** һунгаха тухай тогтоолнуудые абаба.

Сессиин түгэсхэлдэ депутадууд коммунис болон хүдэлмэришэнэй уласхоорондын зүблөөндэ амаршалгын бэшэг нэгэн дуутаар баталан абаба.

Энээгээр Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй V сесси хүдэлмэреэ дүүргэбэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадууд П. А. Михалев (зүүн гарһаа), Л. Ф. Федорук, К. С. Брянский гэгшэд сессиин забһарлалгын үедэ.

А. ИСТОМИНОЙ фото.

МАЙ ҺАРЫН ДҮНГӨӨР

Яруунын, Нарһатын совхозуудай һаалишад дундаа мүрысэн ажаллажа, һү һаалгаар хахад жэлэйнгээ түсэбүүдые үлүүлэн дүүргэбэ. Жэшээлхэдэ, Яруунын совхоз 11558 центнер һү тушаажа, түсэбөө 109 процент дүүргээ һэн. Дурсагдагша совхозой һаалишад Н. Дамдинова, М. Гусева, М. Дашицыренова, мүн Нарһатын совхозой Х. Цыденешеева, Р. Агбанова, Х-Ш. Нимбуева гэгшэд үнгэрһэн һаранuудта үнеэн бүриһөө 1000-һаа үлүүтэй литр һү һааһан байна.

Г. ТУЕЗОВ.

...ЭЙ ДҮНДЭ ЗОРЮУЛАН...

истнууд болон шуудай политиче- салай жэл дүүрэ- бүхы һуралсалда политическэ мэ- дэшэлүүлхэ эрмэл- марксизм-ленин- дэһэн суртал шу- шалгалтаяа ба- алсалай жэлэй хэр дүүрэһэнэй үрэ йна болон комсо- ганизаци бүхэндэ жо дүүрэбэ.

ческэ удха шанар- дэлмэриин дүүрэ- дашарамдуулан, Улаан-Үдын гор- слэлэй пропаган- суглаа зарлаба. ан Ленинэй орден- оперо ба балетэй рдон соо болоо.

зм-ленинизмын үн- тал шудалха по- һуралсалай жэлэй дүн тухай элидхэл партиин горкомой нэгэдэхи секретарь В. Г. Бирюков хэбэ. 1968—1969 оной политическэ һуралсалай ямар зэргээр эмхидхэгдэжэ, ямар үрэ дүнгүүдтэйгээр дүүрэһэн тухай, өөрынгөө партийна даабарида тон харюусалгатайгаар хандадаг, дүршэл баянтай болоһон пропагандистнарай хүдэлмэри тухай хөөрэбэ. Тиихэтэеэ хамта ерэхэ һуралсалай жэлэй зорилгонууд тухай мүн богонихоноор тогтоһон байна.

Һуралсалай жэлэй үедэ эрхим дүн туйлаһан, эдэбхи оролдосотой, онсо шалгарһан олон пропагандистнар КПСС-эй горкомой Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаба. Тэдэнэртэ бултандань мүн сарбуугай часууд, В. И. Ленинэй мүндэлһэн Ульяновск хото аяншалха путёвконууд барюулагдаа. Эдэ шангуудые КПСС-эй горкомой нэгэдэхи секретарь В. Г. Бирюков барюулаад, саашадаа амжалта туйлахыень, энхэ һайхан ажаһуухыень юрөөбэ.

ВЛКСМ-эй горкомой нэгэдэхи секретарь В. Леонов комсомолой политическэ һуралсалые эмхидхэхэ, тэрэниие һайнаар үнгэргэхэ хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаһан бүлэг пропагандистнарта мүн лэ Хүндэлэлэй грамотануудые барюулһан байна. Тэдэнэр бүгэдэндөө коммунистнууд, олонхинь хүтэлбэрилхы тушаалтад юм.

Ниислэлэй пропагандистнарай суглаанда хабаадагшад хүдэлмэриингөө һүүлээр Шэтын драмтеатрай артистнуудай табиһан зүжэг һонирхон хараба.

Манай корр.

ГАЗАРАА АЛИ БОЛОХООР УҺАЛНАБДИ

Хура бороо багатай жэл болохонь гэжэ бүри хабарһаа мэдээжэ байгаа. Энээн тушаа метстанциин хүдэлмэрилэгшэд дуулгаһан байна.

Эдэ бүтэдые хараада абажа, аймагай ажахынууд тарялан, сабшалангаа уһалха хэрэгтэ горитой анхарал табиһан байха юм. Бүри хабар эртэһээ бүлүүр станцинууд хүдэлгэгдэжэ, дулаан болохолоор һубаг, ханаабуудаар уһан табигдажа, һайрам тогтоогдожо, нилээд ехэ газар ундалуулагданхай.

Мүнөө үедэ аймагай колхоз болон совхозуудта 32 бүлүүр станци хүдэлгэгдэнэ. Тэрэнэй хүсөөр энэ хабартаа 3044 гектар сабшалан уһалагдаһан байха юм. Гадна уһалууриин һубаг, ханаабуудые хэрэглэжэ, бүхыдөө 5884 гектар тарялан, сабшалан уһалагдаа. Энээнэй 1835 гектарынь сабшалан. Тэрэшэлэн һайрамай уһа хэрэглэжэ, 2400 гектар бэлшээри, сабшалан уһалагдаһан байна. Тэрэ тоодо 450 гектар бэлшээри шиигтүүлэгдээ. Тиигэжэ дүн хамта 11 мянга гаран гектар тарялан, сабшалан, бэлшээри ундалуулагдаад байна гээшэ. Мүнөө үедэ луговодууд сабшалантаа хоёрдохёо уһалжа захалаа. Бүлүүр станцинууд бүхыдөө үдэр һүнигүй хүдэлгэгдэжэ үргэлжэлһөөр.

Мүн аймагай колхоз, совхозууд сабшалан дээрээ наг шэбхэ гаргажа, хамтадаа 1120 гектар газар үтэгжүүлэгдэһэн байна.

Ган гасууртай тэмсэхэ, тарялан, сабшалангаа али болохо аргаар уһалха гэжэ Дэрээнэй совхозой луговодууд, таряашад ехээр оролдоно. Һүүлэй мэдээгээр энэ совхоздо 7 бүлүүр станци хүдэлгэгдэжэ, 701 гектар газар уһалагданхай. Һубаг, ханаабуудаар 530 гектар, тэрэ тоодо 50 гектар тарялан шииг абаа. Саһанай хайлаха үеэр 607 гектар сабшалан дээрэ һайрам тогтоогдоһон. Совхоздо эмхидхэгдэһэн лугомелиоративна отрядай хүсөөр 8100 тонно шэбхэ сабшалан дээрэ гаргагдаа гэхэ гү, али түсэб 3100 тонноор үлүүлэн дүүргэгдэһэн байна. Лугомелиоративна отрядуул (хүтэлбэрилэгшэдынь нүхэд Д. Дылыков, Д. Рабданов) мүн 600 гектар сабшалан борнойлоод, 350 гектар шулуу шохойһоо сэбэрлэнхэй. Мүнөө үедэ сабшалан, тарялан уһалха хүдэлмэридэ 22 хүн хабаадана. Эдэнэрэй хүсөөр үнгэрһэн хабартаа уһалууриин 7 шэнэ түхеэрэлгэ тодхогдоо, 30 түхеэрэлгэ заһагдаһан байха юм.

Энэ совхоздо һаалиин мал адуулха һайжаруулагдаһан бэлшээри Гааргын адагта түхеэрэгдээ. Эндэ 116 гектар газар хорёологдонхой.

Газар уһалха хүдэлмэри мүн Баргажанай совхоздо урагшатайгаар ябуулагдана. Тус совхоздо һубаг, ханаабуудаар уһан табигдажа, бүхыдөө 2985 гектар, тэрэ тоодо 2864 гектар тарялан уһалагдаба. Энэ хүдэлмэридэ 70 хүн хабаадана.

Совхозой лугомелиоративна отрядай хүдэлмэрилэгшэд 455 гектар тарялан, 150 гектар сабшалан минеральна үтэгжүүлгээр шанаржуулаанхай. Читхаанай һаалиин фермын дэргэдэ 96 гектарта һайжаруулагдаһан бэлшээри хорёологдоо.

Энэ жэлдэ аймагай колхоз, совхозууд 300 гектарта куузику тариха гэжэ шиидэнхэй. Куузикугаа бүхыдэнь рассада һуулгажа тариха юм. Мүнөө үедэ түрүүшын хэдэн арбаад гектарта куузикугай рассада тарялан дээрэ һуулгагдаба.

Тала газарта бэлшээриин ногооной бирагүй муу байһые хараада абажа, урда жэлэйхиһээ нилээд олон мал хүбшэ тайгын бэлшээридэ абаашагдана. Мүнөө Аргатын совхоз мянга гаран үхэр холын бэлшээридэ гарганхай.

Ниитэдэ аймагай колхоз, совхозууд энэ жэлдэ тохёолдоһон ган гасуур сагые дабан гараха гэжэ тэмсэжэ байна.

В. ШАБАГОРОВ,
КПСС-эй, Баргажанай райкомой секретарь.

ИЛЬИЧЭЙ НЭРЭЭР АЛДАРШАҺАН КОЛХО

Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой экономико жэлһээ жэлдэ хүгжэжэ, нийтынь олзо доход ургажа, колхозниггүүдайнь ажаһуудал һайжаржа байнхай. Энэ хадаа хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ парти, правительствымнай угаа ехэ анхаржа байһанай, артелиин гэшүүдэй олон һалбарита ажахыгаа хүгжөөхэ хэрэгтэ урма зоригтойгоор хүдэлжэ байһанай ёһото гэршэ мүн.

Үнгэрэгшэ жэлдэ тус колхоз орооһо тарянай баян ургаса хуряажа, таряа гүрэндэ худалдаха түсэбөө гурба дахин үлүүлэн дүүргээд, бүхэсоюзна мүрысөөндэ шалгаржа. РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан туг, мүнгэн шанда хүртэһэн байгаа.

КПСС-эй Центральна Комитедэй октябриин Пленумэй табиһан зорилгонуудые бэелүүлхын тулада эндэхи колхозниггууд, коммунистнууд арга боломжонуудаа тооложо үзөөд, ехэ зорилгонуудые урдаа табинхай. Мүнөөдэрэй энэ хуудаһанда тус артелиин гэшүүдэй колхозоо ямараар хүгжөөһэн, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе ямар амжалтаар угтахаяа байһан тухай хэлэгдэнэ.

1. АДХА ШОРОЙ СОО — „АЛТАН"

ҮРГЭН уужам Гэгээтэ нютагта түрэжэ, «гараа ганзагада, хүлөө дүрөөдэ» хүргэһэн, агуу ехэ Октябриин революци тухай дуулаһан, нютагтаа Совет засаг тогтоожо, колхоз байгуулалсаһан, мүнөө үеын ажабайдалые хаража үзэжэ байһан хүнүүд элдин шарайта тоонто нютагайнгаа хүгжэлтые холоһоо абажа домоглодог.

Хонгор уула! Энэ хадын үбэртэ Гэгээтэ нютаг оршоно. Олон жэл үнгэрөө ааб даа, бүри урда сагта эдлэхэ зоригүй, үдхэжэ һууха үхэргүй ябаһан, тулюур туйган нэгэ хүн энэ уулада шүтэжэ, «абдараа» уудалан, алта мүнгэеэ гаргажа хайрлахыень юрөөһэн байгаа хаш. Теэд уулын сабдагһаа үршөөл хүлеэ хүлеэһээр тэрэ нэгэ наһаяа бараһан гэлсэдэг.

Түрэһэн, үдэһэн тоонто нютагайнгаа адха шорой соо «алтан» байна гэжэ энэ хүн мэдээгүйл ха юм даа. Дэмы хүлеэгээ. «Жаргал эдлэхэ гэбэл, газараа эдлэ» гэжэ арад зоной дунда ямар мэргэнээр хэлсэгдэдэг гээшэб!

Газар! Тэрээндэ хүнэй гар хүргэгдэжэ, жаргалта байдал асарагдаа. Гэгээтэ нютагай урган хүгжэжэ байһыень харахада, газартаа бүхөөр үндэһэлөөд байһан бүхэриг бүдүүн модон шэнги һанагдадаг. Тэрэнэй һалаануудынь улам лэ үргэдэн һалбайна, набшаһа намаануудынь далбалзан, шэнэ байдалай шэнжэ үзүүлнэ. Һалаа бүхэндэнь артелиин гэшүүдэй үнэр баян ажаһуудалай һүлдэ тэмдэг үзэгдэнэ. Урган һалбаржа, Ильичэй нэрые мүнхэ дурасхаал болгоһон энэ колхозой хүгжэлтэ ажалшан зонойнь аша габьяатай таһаршагүй холбоотой гээшэл.

Урданай Гэгээтэ мүнөө танигдашагүй. Хүрэжэ ерэһэн айлшад гоё һайхан культурын байшангай саб сагаахан үнгэеэ наранай гэрэлдэ ялалзуулан байхыень харадаг. Урдань эндэ байһан Гэгээтын дасанай бүүсэдэ дунда һургуулиин хоёр дабхар байшан баригдажа байна. Колхозниггууд шэнэ гэрнүүдтэ түбхинэнхэй. Интернат һургуули, столово, почто ажаллана. Эдэ хэдыхэн баримтанууд зоной аша туһада ямар ехэ хубилалтын болоожо байһые, урданай балар харанхы сагай бусалтагүйгөөр гэдэргэ ошоһониие гэршэлнэ ха юм.

Мүнөөнэй таряашан зон хамтын хэрэгэй түлөө хамаг һаналаа табидаг. Артелиин олзо доход ехэтэй байхада, колхозниггуудай ажаһуудал түбхинэхэ гэжэ тэдэнэр һайса мэдэжэ, хамтынгаа ажалые урагшатайгаар эмхидхэхые оролдоно. Гэгээтэ, Нарин голоор нийтын олон тооото һүрэг мал бэлшэн атарлана. Тэдэнэй нэгэ һүрэгынь колхозой эрхим хонишон Чагдар Юстуевич Менжиковтэ даалгагданхай. Тэрэ һамгантаяа, хүбүүнтэеэ хүдэлөөд, жэл бүри зуун эхэ хониин бүриһөө зуу гаран хурьга түлжүүлнэ, нооһо ехээр хайшалжа гүрэндөө тушаана. Ахалагша хонишон Юрий Нарашютинский колхоздоо магтаалтай. Энэ жэлдэ партиин гэшүүндэ абтанхай. Һаалишад А. Гонтова, Н. Сычева гэгшэд мүрысөөндэ шалгарна. Иимэл хүнүүд нийтынгээ баялигые арьбадхалсажа, колхозоо баян дээрэнь баян болгожо байдаг.

...Тарялан дундуур хүсэтэ «ДТ» трактор зүдхэнэ. Урдань «Интернационал» коммунын эдлэжэ байһан газарай заханшье мэдэгдэхэеэ болинхой. Хэды үргэн болооб! Энэ газар дээрэ нёдондо намар колхозой эрхим комбайнер, нэгэтэ бэшэ аймагай чемпион алдартай болоһон, нэрлэгдэмэл алтан часы бэлэг абаһан Банзаракца Цыденов алтан шэниисын долгин соогуур машинаяа зүдхүүлжэ ябаа һэн. Эндэ Социалис Ажалай Герой Евлампий Павлович Бутаковой даадаг бригада хүдэлнэ. Нютагай алтан шорой үрэжэлтэй һайхан тала дайда болгогдожо, тэрээнһээ алтан одон сасараа ха юм.

Евлампий Павловичтай хөөрэлдэнэбди. Арба гаран жэлэй саада тээ тэрэнэй тракторно-таряан ажалай бригадые даажа абахадань, оройдоол гурбан трактор байгша һэн. Харин мүнөө 12 трактор ажаллажа байна. «Иимэ техникэтэй бригада ямаршье ажал хэжэ шадаха» гээд тэрэ омогорхон хөөрэнэ. Тус бригадын хэһэн бүтээһэн хүдэлмэри ехэ. Арба гаран жэлэй туршада ороoһо тарянай баян ургаса хуряагдана. Үнгэрэгшэ жэлдэ бригадын механизаторнууд 16,8 мянган центнер таряа абаха түсэбөө 22 шахуу мянганда хүргэжэ, гектар бүриһөө дунда зэргээр 17,2 центнер ургаса хуряаһан байна. Мүнөө жэлдэ гансахан шэниисэнь 860 гектарта таригдаа. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй алдарта ойе угтуулан, социалис мүрысөөндэ оролсоходоо, бригадынхид га бүриһөө зуун пүүдһээ бага бэшэ ургаса абахын түлөө тэмсэжэ, түрүү онол аргануудые үргэнөөр хэрэглэжэ байнхай.

Хүнэй гар, тэдэнэй хүсэл оролдолго колхозой хамаг ажал бүтээнэ. Газар амилна, тэрэнэй хүсөөр олон һалбарита артель хүгжэнэ. Ильичэй лампочканууд яларжа, барга харанхы байдалые гэрэлтэ һайхан болгоо. Хүсэтэ техникэ олошоржо, хүнэй ажал хүнгэдхөө. Урдын таряашадай хэрэглэжэ байдаг модон анзаһа, гарайнгаа шандааһанай шэдэртэр бажуудаг хадуурыень мүнөөнэй залуушуул харана аал! Үгы. Мүнөөнэй залуушуул эрдэмэй ашые эдлэжэ байна. Олон һалбарита колхозой ажахыда дээдэ эрдэмтэй долоон мэргэжэлтэд хүдэлжэ байдаг. Арба гаран залуушуул тусхай дунда һургуули дүүргэнхэй. Мүнөө институт, техникумүүдтэ һуража байһан залуу үетэн олон. Үри хүүгэд, ашанар гушанараа, иимэ жаргалтай һайхан сагта ажаһуужа байхыень колхозой ветерануд Даша-Доржо Дарижаповна Лайдапов, Гарма Чойропович Баинов мэтын үндэр наһатай болоһон хүнүүд хаража, баяр сэдьхэлээрээ омогорхон байдаг.

Гэгээтэ нютагта гэгээн гэрэлтэ коммунизмын гэрэл туяа сасарна. Электрын гал, техникын хүсэн, залиршагүй хүнэй хүсэл зориг колхозой экономикые хүгжөөнэ. Ажалша бэрхэ хүнүүд нютагайнгаа алтан шоройдо шэнэ амисхал оруулжа, нийтынгээ баялигые арьбадхажа байна.

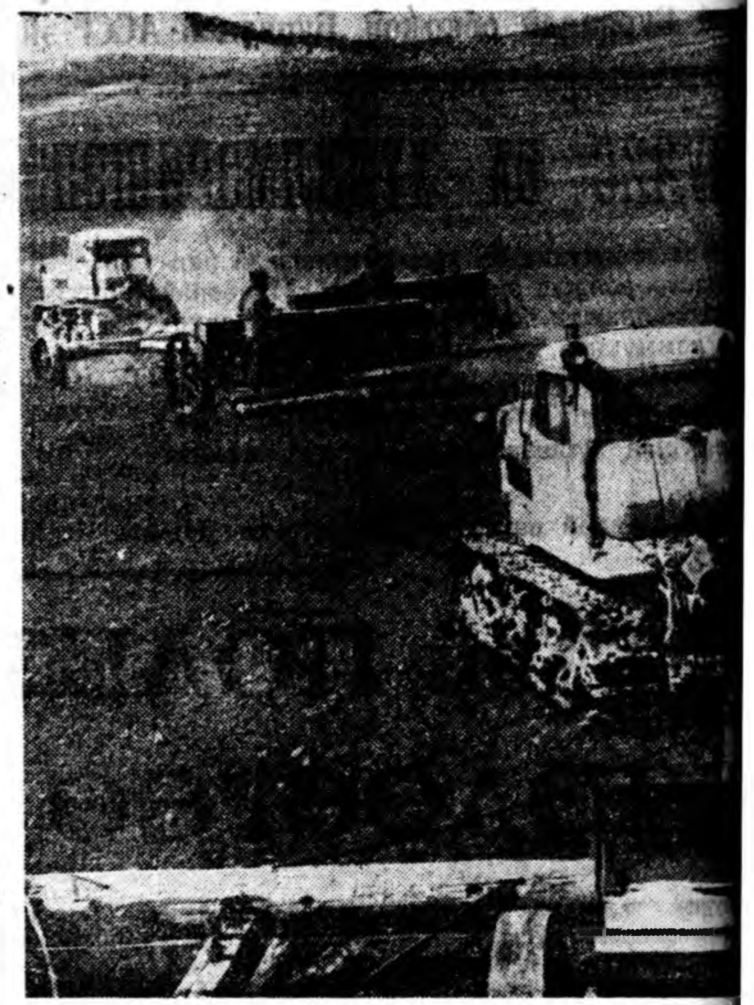

Хабарай хүдэлмэриин һаба.

УРДАНЬ

ТҮРҮҮШЫН механизатор Дампил Тундупович Намсараев: 1933 ондо Үшөөтэйн МТС-эй бии болоходо трактористын курсада һураһан хүмби. Тэрэнэй урда тээ 1931 онһоо хойшо МСС-тэ (машинно-сенокосно станци) ажалладаг байгааб. Минии гурбан һара һуража, тракторист мэргэжэлтэй болоод байхада, МТС-тэмнай түрүүшын колесно дүрбэн трактор ерэжэ, тэдэнэй нэгэн дээрэ һууха золтой байгааб. «Түмэр морёор» газар хахалжа байха гээшэ ехэл һонирхолтой байгша бэлэй. Гурбан корпустой плуг шаггагалаад, шэнэ газар элдүүрилдэг байгаабди. Үглөөнэй 7—8 часһаа эхилээд, һүниин хахад болотор хүдэлэгшэ һэмди. Газарай хүрьһэн хатуу, заримдаа тракторнай даахагүй, үдэртөө арайхан гэжэ гурба-дүрбэн гектар газар хахалхаш. Хожомынь нилээд хойно гэнжэтэ «НАТИ» трактор бии болоо. Тэрэ үедэ, тракторай бригадирааршье хүдэлөөд туршааб. Теэд 1934 оной намар Тарбагатайн МТС-тэ шоферой курсада эльгээгдээд, удаань Үшөөтэйнгөө МТС-тэ ажаллааб. Эндэмнай тиихэдэ оройдоол дүрбэн «газик», нэгэ хүнгэн автомашина байһан юм.

Би нютагтаа ерэһэн түрүүшын тракторай жолоо барихынгаа хажуугаар түрүүшын шофёр болоһон байнаб. Минии МТС-тэ хүдэлжэ байхадамни, 1935 ондо колхознай автомашинатай болоожо, «полуторкын» жолоошоноор удаахан хүдэлөө һэм. Мүнөөшье пенсидэ гараад, нютагайнгаа найман жэлэй һургуулиин автомашиные жолоодожо ябагшаб.

КОЛХОЗОЙ урдын түрүүлэгшэ Бизья Бадмаевич Цыбиков: Урданай байдалые мүнөө үеынхитэй сасуулхада ямар һониин гээшэб даа. Хаанта засагай үеын байдалые хараа һаа, нютагаймнай зон эрдэм бэлиггүй, балар харанхы сагта ажаһуудаг байгаа юм. Би мүнөө 64 наһатайб. Бидэнэй үетэн бага балшар ябахадаа, утаа тортогто даруулһан гэрэйнгээ ханыел харахаһаа бэшэ, юушье үзөөгүй байгаабди. Будүүнээр хөөрөө һаа «баниг» гээшэ юун гээшэб гэжэ мэдэхэ хүмнай үсөөн байгаа бэзэ. Али алдуутай юумэ хэлэнэ гээшэ гүб?!

Эндэмнай хасагуудай приходско һургуули байгаа. Хэн тэрээндэ һурааб? Эзэн хаанда үнэн сэхэ алба хэдэг хасагуудай хүбүүд эрдэмтэй болоожо гарадаг, харин отог зон үхибүүдээ номдо һургаха эрхэгүй байгаа. Саашань хэлэхэдэ, Гэгээтын дасан эндэмнай байһан байна. Эндэ гурбан зуугаад ламанар байдаг һэн гэлсэгшэ.

Тиигээд хожомынь юу болооб? 1917 ондо Октябриин революци болоожо, «эзэн хаан шэрээһээ бууба» гэжэ дуулаа һэмди. Агуу ехэ Ленин тухай һураг дуулдажа эхилээ. Тиигээд гушаад онуудта нютагтамнай түрүүшын

ИИМЭ

«Интернационал» коммуна бии болоожо, мүн жэжэ колхозууд тогтожо, һүүлдэнь хэдэн жэлэй үнгэрөөд байхада, Ленинэй нэрэмжэтэ артель болон хамтарһан юм.

Би 1939 онһоо 1941 он болотор колхозой түрүүлэгшээр хүдэлөө һэмби. Анхан энэ ажахые тушаажа абахадамни амбаартаа оройдоол 3 центнер таряатай байгаа һэн. Минии урда тээ хүдэлһэн түрүүлэгшын унажа байһан морин холо ябажа шададаггүй эсэшэдэг, өөрөө ябагаар ябажа ажалладаг байһан юм. Колхоз тээшэмнай тиихэдэ тон ядуу байгаа бшуу. Түрүүлэгшэ байхадамни жэлдэ 700 центнер таряа гүрэндэ худалдаха даалгабари үгэхэ. Тэрэнээ арай шамай зөөжэ үрдихэбди. Харин мүнөө мянгаад центнер таряа нэгэшье үдэр хүргэнгүй тушаажархина ха юм.

* * *

Базар Дымчинович Домбоев: 1941 онһоо эхилээд, 1951 он болотор колхозой түрүүлэгшэ ябааб. Тэрэ сагайхиие һанахадаа мүнөө гайхадагби. МТС гэжэ байха, тэндэһээ 3—4 трактор колхоздомнай хүдэлхэ. Дайнай үе һэн, техникэ үгы даа, ажалша гартан үсөөн, хамаг хүндэ хүдэлмэри гол түлэб эхэнэрнүүдэй хүсөөр бүтээгдэдэг байгаа. Үнэхөөр хэлээ һаа, мүнөө манай колхоздо байһан трактор, машинануудай хахадшье хүбинь ганса Үшөөтэйн МТС-тэ байһан юм аал!

Мүнөө Гэгээтын отделенидэ (тиихэдэ аминдаа колхоз байгаа) гурбан мянган гектар газар элдүүрилэгдэнэ, харин тэрэ үедэ оройдоол 400—500 гектар газар хахалжа, тарилга хэдэг байгаабди. 1938 ондо колхознай телефонтой болоо һэн. 1942 ондо радио бии болоо.

ГУШААД оной ударник Цыренжап Чойропович Баинов: 1932 ондо Гэгээтын ШКМ-эй барилга эхилээ һэн. Гурбан жэлэй туршада үргэлжэлжэ ашаглалгада үгтөө. Сартуулай голой буряад хүбүүд, басагадай һураха долоон жэлэй энэ һургуули урдань байһан хасагуудай приходско һургуулиин бууса дээрэ бодхогдожо, нютагаймнай залуу үетэн эрдэм номдо һуралсана.

Би тиихэдэ шэнэ һургуулиин байшан барилсажа, «барилгын ударник» гэһэн нэрэ солотой болоһоноо мартадаггүйб. Октябриин революциин ашаар, агуу ехэ Ленинэй һургаал заабари бэелүүлэгдэжэ, хүдөөгэй таряашан зоной баяр сэдьхэлые хүдэлгөө һэн.

Тэрэнэй урда тээ 1930-аад ондо Гэгээтын сомоной Соведэй гэшүүн байжа, Нарин голдо колхоз эмхидхэлгэдэ хабаадалсааб. Энэ үеэр Наринай адагта байһан «Интернационал» коммунын эдлэжэ байһан, «Националай-80» гэжэ нэршэһэн газарые үргэдхэһэн, шэнэ газар хахалалсаһан байнаб. Тэрэ сагые һанаандаа оруулхада жэгтэй шэнги байдаг. «Националай-80» гээд нэршэһэн наян гектар газарнай мүнөө тала дайда болон нэмжынэ, алтан залаата шэниисэ долгилдог болоо. Энэ долгин сооһоо Социалис Ажалай Герой мүндэлөө. Тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир Евлампий Бутаков энгэр дээрээ алтан медаль зүүгээд, хүсэтэ техникын хүсөөр хүдөө, намаг газарые онги урбуулжа, үрэжэлтэй һайхан тала дайда болгоод байна. Манай колхозой түрүүшын механизатор Дампил Тундупович Намсараевай анханайнь «түмэр морин» гэнжэтэ томо «ДТ-74» трактораар һэлгэгдэжэ, урданай гээгдэнги байдал зүүдэн мэтэ һануулна.

БАЙГАА

2. АРТЕЛИИН „АБДАР" УУДАЛХАДА

КОЛХОЗОЙ түрүүлэгшэ Николай Николаевич Щербаков хэдэн тоо, баримта сасуулан бодоно. Нэгэ миллион 211 мянгые 606 мянгатай зэргэшүүлээ һаа, илгаань ехэ бэзэ.

— 1959 оной байдалые харабал, манай колхоз нёдондоной дүнгөөр хоёр дахин ехэ олзо доходтой гараба ха юм,— гээд түрүүлэгшэ тэмдэглэнэ.

Энэ хадаа Хонгор уулын хобто сооһоо абтаһан мүнгэн бэшэ, харин артелиин «абдар» соо ороһон нийтын жаса. Ганса нэгэн хүнэй эд зөөри бэшэ, колхозниггуудай хамтынгаа хүсөөр туйлаһан, нийтынгээ хэрэгые бүтээжэ, ажалайнгаа түлөөһэн болгон абажа байдаг мүнгэнииинь болоно. Таряан ажалай хүгжэжэ, адуу малай олошоржо, ашаг шэмээ арьбадхажа байха тумань колхозой нийтын жасада хаагдаха мүнгэн улам ехээр дээшэлнэ. Энээнһээ урагша арбаад жэлэй саада тээ «колхознай ойрын жэлдэ миллионер болохо юм» гэжэ хэлээ һаа, зарим хүнүүд үнэншэхэшьегүй байгаа гээд Николай Николаевич хөөрэнэ һэн.

Имагтал парти, правительствымнай хүдөө ажахые хүгжөөхын тулада угаа ехэ анхарал оролдолго гаргажа, шухала хэмжээ ябуулгануудые хараалһанай ашаар артелиин экономико хүгжэһэн байна. Таряан ажалда эрдэм наукын туйлалта үргэнөөр нэбтэрүүлэгдэнэ. Тарялан зүбөөр хубаарилагдажа, севооборотой заабаринууд наринаар сахигдадаг болоһон. Тарялангые үрэжэлтэй болгохын тулада минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэгдэнэ. Газарынь һайнаар уһалагдана.

Колхозой тогтохо үеһөө хойшо хүдэлһэн колхозниггуудай хөөрөөе адаглахада, урдань уһалагдадаг тарялан гэжэ оройдоошье үгы байгаа. Зүгөөр мүнөө Гэгээтын голдо хаалта баригдажа, нуур тогтоогдоод, мянгаад гектар сабшалан, тарялан уһалагдадаг болонхой. Гансахан энээнэй ашаар уһалагдадаг газар дээрэһээ абтадаг ургаса хоёр дахин ехэ болоһон. Хэрбээ 1959 ондо тус колхоздо бүхы абтаһан ороoһо тарянай хэмжээн 56,7 мянган центнер байбал, 1968 ондо 97,5 мянган центнертэ хүрөө, гүрэндэ 31,6 мянган центнерынь худалдагдаа гэхэ гү, али тэрэ үеынхиһөө гурба дахин шахуу ехэ ороoһон наймаалагдаһан байна. Гүрэн түрэмнай зоной аша туһада оролдолго гаргажа, худалдагдаһан ороoһо тарянай үнэ сэн дээшэлүүлжэ, колхозой нийтын жасада хэдэн зуугаад мянган түхэригэй олзо доход нэмэжэ ородог болонхой. Энээниие иимэ тоонууд баримтална. 1959 ондо Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз таряан ажахыһаа хамта 92,3 мянган түхэригэй олзо оруулаа һэн. Харин нёдондо тэрэнь 652,5 мянган түхэригтэ хүрөө гэхэ гү, али сасуулхада хахад миллионһоо үлүүгээр дээшэлээ.

Артелиин «абдар» уудалхада иимэл баримтанууд элирнэ бшуу. Колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Щербаков мал ажалай хүгжэлтые харуулһан үшөө иимэ тоонуудые дурдана. Арбан жэлэй саада тээ тус ажахы бүхы дээрээ 5 мянга гаран центнер һүн һаагдадаг һаа, мүнөө жэлдээ 9—10 мянганда хүрэнэ. Хониной нооһон 1959 онойхиһоо зуу гаран центнерээр ехэ болоо. Жэл бүри 4—5 мянган центнер мяхан үйлэдбэрилэгдэнэ. Продукциин өөрынь үнэ сэн горитой хямдаржа байна.

Мал ажал, таряан ажахын хүгжэжэ байхада, колхозой олзо доход ургана, жэл бүри колхозниггуудай абадаг салин дээшэлнэ. Жэшээлхэдэ, 1959 ондо ажалай түлөөһэндэ хамта 225,6 мянган түхэриг түлэгдэһэн байбал, нёдондо тэрэнь гурбаһаа үлүүгээр ехэ болоһон, бүхыдөө 687 мянган түхэриг гаргашалагдаһан. Эрхим һайнаар ажаллажа байдаг колхозниггуудай ямар салин абадаг байһаниие хараябди. Үнгэрэгшэ жэлдэ ахалагша хонишон Р. Г. Ванжилов һамгантаяа хүдэлөөд, жэл соо 2130 түхэриг мүнгэ олоо. Мал адуулагша А. Н. Даблаев мүн лэ һамгантаяа 1733 түхэриг салинтай гараа. Артелиин гэшүүдтэ үгтэһэн бүхы салингые ажалша хүнүүдэйнь тоодо хубаарилжа үзэхэдэ, һарадаа дунда зэргээр 80—90 түхэриг абадаг болоһон. Энээниинь 1959 онойхитой сасуулбал, 20—30 түхэригөөр ехэ болоно бшуу.

Нийтын жасада хаагдаһан мүнгэн гансашье колхозниггуудай салинда бэшэ, мүн культурно-ажаһуудалай хэрэглэмжэдэ гаргашалагдана. Жэлдээ 80—90 мянган түхэриг барилгада гаргашалагдажа, колхозой мүнгэ зөөрэөр һургуулиин шэнэ байшангууд бодхогдоо. Артелиин «абдар» сооһоо абтаһан мүнгэн культурын байшан, мастерской, хүдөөгэй магазин, малай хото хорёо болон бусад барилгада хэрэглэгдэнэ. Үнгэрһэн жэлдэ колхозниггуудай пенсидэ түлэгдэхэ союзна фондо 37 мянган түхэриг оруулагдаа. Артелиин хубаагдадаггүй нийтын жасада жэл бүри 200 мянган түхэриг хүрэтэр һомологдожо, колхозой үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүд, техникэ зэмсэгүүд абтана. Мүнөө ажахыда 58 трактор, 32 комбайн, дүшэ гаран автомашина хүдэлжэ байдаг. Мал ажал, таряан ажахын олонхи һалбаринууд олзотойгоор эрхилэгдэжэ, нёдондо тус колхоз 411 мянган түхэригэй сэбэр олзотой гараа.

Колхозой түб тосхондо дунда һургуулиин байшан баригдажа байна.

3. ЕРЭЭДҮЙН ХҮГЖЭЛТЭ

32 МЯНГА! Энэ тоо артелиин барагдашагүй ехэ баялигые гэршэлнэ. Колхозниггууд хамтынгаа суглаан дээрэ зүбшэхэдөө, хониин һүрэгөө олошоруулжа, тоо толгоень 1975 он болотор 32 мянгада хүргэхэ, гол һүрэгөө мүнөө жэлэйхиһээ долоо мянган толгойгоор олошоруулха, хониин бүриһөө нооһо хайшалалгые нёдондонойхиһоо 1,1 килограммаар дээшэлүүлхэ гэжэ хараалба. Энэ харюусалгатай зорилго бэелүүлхын тулада колхозой правлени, партийна организаци зохихо хэмжээнүүдые абана. Хониин ажал дээрэ эрхим һайн ажалшад эльгээгдэжэ байдаг. Арба гаран коммунистнууд отарануудые даажа абаад, жэшээтэ ажалаараа магтуулжа байдаг. Саашадаа артелиин олзо доход ехээр оруулдаг хониин һүрэгынь бүхыдөө нарин нооһотой үүлтэрээр һэлгэгдэхэ.

Тиихэдэ Булагай фермэдэ 250 үнеэдэй байра баригдажа, һаалишадай хүдэлмэри үргэлжэдөө оньһожоруулагдажа байна. Энээнэй ашаар электрын аргаар үнеэд һаагдадаг болоожо, үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэри үргэнөөр ябуулагдаха, ойрын жэлнүүдтэ үнеэн бүриһөө хоёр мянган килограммһаа бага бэшэ һүн һаагдахаар хараалагдана. Наринай отделенидэ гүрэндэ худалдагдаха мал шахан таргалуулагдаха тусхай фермэнүүд бии болгогдохо юм.

Нийтынгээ мал олошоруулан, үүлтэрынь һайжаруулжа, тус ажахы мяха үйлэдбэрилгээ 1975 он болотор хоёр дахин дээшэлүүлхэ зорилго табинхай. Хэрбээ нёдондо хамта 335 тонно мяхан абтаһан байбал, шэнэ табан жэлэй эсэстэ 662 тонно болохо. Гүрэндэ худалдагдаха мяханай хэмжээн 253 тонноһоо 612 тонно хүрэтэрөө ехэдхэгдэхэ. Колхозой гол һүрэг—хонидой тоо олошоржо, энэ һалбариһаа гансахан нооһо бэшэ, мүн хониной мяха гүрэндэ элбэгээр худалдажа байха тухайгаа колхозниггууд хэлсэһэн. 1970 ондо хамта дээрээ 3920 центнер хониной мяхан гүрэндэ худалдагдаха гэхэ гү, али үнгэрэгшэ жэлэйхитэй сасуулбал, гурбаһаа үлүүгээр дээшэлхэ байна.

Эдэ зарим тоо, баримтанууд Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз[...] хүгжэлтые элеэр гэршэл[...] Теэд артелиин ажахын [...] хэн жэшээ харуулжа, бү[...] социалис мүрысөөндэ [...] дые хэн ударидажа ябаа[...] хала хэрэгтэ партийна ор[...] нютагай коммунистнуудай [...] ехэ. Партиин гэшүүн ха[...] шье тэмсэлэй түрүү зэргэ[...] табан жэлэй түсэбые [...] уридшалан дүүргэхын т[...] хын арга боломжонуудые [...] рэглэхэ, ажал хүдэлмэри[...] аргануудые үргэнөөр н[...] тулада зоной хүсые элсүү[...] тай.

В. И. Ленинэй түрэһөөр [...] алдарта ойдо дэлгэрһэн [...] рысөөндэ бүхы колхозни[...] үүсхэлтэйгээр хабаадана, правлени, партийна ор[...] дарта ойе амжалтаар у[...] да ехэхэн хэмжээнүүдые [...] колхозойнгоо түб тосхони[...] гоёохо хүсэл гаргана. Эн[...] тябриин һайндэр болотор [...] гуулиин үндэр байшан[...] дүүргэгдэжэ, ашаглалга[...] Үхибүүд һаруул, уужам [...] һуража, нютагтаа 10 кла[...] эрдэм бэлигээ саашань ү[...] хэ аргатай болохонь. Тос[...] дахи талмайда В. И. Ле[...] үргөөд, коммунизмын за[...] байһан томо бюст тодхо[...] чэй нэрые мүнхэлжэ бай[...] хозой шэнжэ шарайе ха[...] на. Үхибүүдэй саад, ам[...] шан баригдаха. Спортын [...] луушуул шэнэ стадион д[...] элдэб наадануудые эмхид[...]

Энээнһээ хойшо эгэ [...] энэ колхоздо ерэһэн хү[...] бүри һайхан шарайтай [...] зонойнь жаргал дээрэ [...] жаргалтай болоожо, омог [...] хэлээр салгидан байхыень [...] ра город хүдөө тосхон [...] байдалай хоорондоо илгаа [...] ложо байһаниие энэ колх[...] дээрэһээ харанабди.

Т. ГА[...]

Э. БРЮХАН[...]

А. ИСТОМИНОЙ [...]

Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда наһа бараһан нютагай хүбүүдтэ зорюулагдаһан хүшөө.

ГАЗАР АШАГЛАХА ТУШАА ШЭНЭ ХУУЛИ

Үнгэрөөшэ жэлэй декабрьда болоһон СССР-эй Верховно Совэдэй сесси «СССР-эй ба союзна республикануудай газар тухай хуули гаргаха Үндэһэнүүд» гэһэн Хуули баталан абаһан юм. Энэ хуули байгша оной июлиин 1-һээ хүсэндөө орохо. Газар тухай шэнэ хуули тобшо тэдыгээр тайлбарлан, урданайхиһаа тэрэ юугээрээ илгаатайб гэжэ газетын хуудаһан дээрэ хэлэжэ үгэхые манай уншагшад гуйһан байна. Юстициин ахалагша советник нүхэр И. Балуровай бэшэһэн корреспонденци уншагшадта харюу болгон толилбобди.

[Г]азар тухай Совет засагай [тэ]эманай түрүүшын хуули хадал [19]17 оной октябрьда В. И. Лени[нэ]й гар табилтатай «Газар тухай [дек]рет» юм. Газар ашаглалга тухай [...]ин үндэһэн һуури болоһон [э]нэй декрет социалис хүдөө [аж]ахын, промышленностиин хүт[...] тума шэнэ дүрим, хуули[...]ар нэмээгдэнэ.

[Га]зар тухай энээнһээ урда аб[...] хуули, дүримүүд согсолог[...] мүнөө үе сагай шэнэ эрилтэ[...]йсэд харюусамаар газар эд[...] ашаглаха тушаа бүхэсоюзна [...] зохёогдожо, оронойманай [...]ин засагаар «СССР-эй ба [союз]на республикануудай газар [тух]ай хуули гаргаха Үндэһэнүү[д] баталагдаһаниинь тон һай[н]ай. Үргэн далайсатайгаар [комм]унизм байгуулгын үе сагта [газар] ашаглалга, эдлэлгые нарии[...]н һайжаруулха, хүрьһэ ар[...] хамгаалха, үтэгжүүлхэ, [газар] дайда эдлэхэ талаар улас[...]дын харилсаата ябадалда [...]түүлан зохилдуулха асуу[д]алнуудые зүбөөр шиидхэхэ гэ[...]рэн түрын удха шанартай [...]мүн гэжэ газар тухай хуу[ли] гаргаха Үндэһэнүүдэй эхин хү[...]ор онсолон хэлэгдэнэ. Саа[шань] 50 ондоо статьянууд үгүү[лэгдэ]жэ, 11 разделдэ хубаарна. [Энэ] оной тэнгһээ хүсэндөө [ороод]о байгаа хуулиин ямар гол [онсо]лигынь үргэн уншагшадай [һон]ирхол абаханинь шухалаб?

[Эн]э хуулиин эрилтын ёһоор, [хүдөө] ажахы улам хүгжөөхэ эко[номи]ческа, эмхидхэлэй хэмжээ[...]ануудые бэелүүлхэ ябадал[д]а газарай кадастр (46-дахи ста[тья) ү]ргэнөөр хэрэглэгдэхэ байна. [...]отой һайнаар, нютаг ню[таг]таа газар уһанай эрхэ байдалда [...]шуулагдаһан табигдаһан газа[рай к]адастр хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгэ ба бэлэдхэл зүбөөр түсэблэлгэдэ, колхоз, совхозуудые гол һалбаряарнь мэргэжүүлэлгэдэ ехэхэн туһатай байханиинь лабтай.

Ашаглалга, эдлэлгын янза янзаһаа уламжалан, бүхы газар хэдэн категориин боложо хубаагдадаг, жэшээнь, хүдөө ажахын үйлэдбэридэ хэрэглэгдэдэг газар, һууриин тосхонуудай талмай, гүрэнэй эдлүүриин, нөөсын газар гэхэ мэтэ. Шэнэ хуулиин тогтоолоной ёһоор, үшөө нэгэ категориин газар тусгаар илгаруулагдадаг болоо. Тиин уһанай нөөсын эзэлдэг газар дайда гэжэ онсологдолог болохонь. Курорт, заповедникүүдэй болон бусад хүдөө ажахын промышленностиин, транспортын предприятинуудтай холбоогүй һууриин газарнуудай эзэлдэг газар тушаа тусхайлан бэшэглэнхэй. Газар тухай хуули гаргаха Үндэһэнүүд дотор газарай категори бүхэндэ тусгаар раздел зорюулагдана.

Газар дайда хэр зүбөөр ашаглагданаб, эдлэгдэнэб гэжэ гүрэнэй зүгһөө зохихо зургаанууд хиналта ябуулха уялгатай. Жэшээлхэдэ, хүдөө һууринуудай эзэлдэг газарай хойноһоо ажалшадай депутадуудай сельскэ Совет хиналта хэхэ эрхэтэй. Тосхоной мүнөө, мүн саашанхи хүгжэлтэдөө (баталагдаһан генеральна түсэбэй ёһоор) эзэлхэ байһан газарай нөөсэһөө колхозникүүдтэ, хүдэлмэришэд болон алба хаагшадта бууса шадарайнь газар сельсоведэй гүйсэдхэхэ комитедэй шиидхэбэреэр үгтэдэг болонхой. Һууриин, тосхонуудта таһалагдаһан газар алмажа, ашагтайгаар эдлэхэ тухай дүрим заабари хүдөөдэ городой түхэлтэй барилга хэдэг болохо тухай парти, правительствын хараалһан хэмжээ ябуулганuудые бэелүүлгэдэ ехэ туһа дүхэм болоҗо үгэхэ байна.

Газар эдлүүрилгэ, ашаглалгын ёһо гурим хазагайруулһан гэмтэниие аман үгөөр зэмэлхэ, яла түлүүлхэ, хуулиин хэрэгтэ хабаадуулха хэмжээнүүд хараалагдана. Хазагайралга хэһэн зариманай эдлэжэ байһан газарынь хаһаха хүрэтэр хэһээлтэ үзүүлэгдэжэ болоно.

Газар таһалалга, эдлэлгэ дээрэһээ гаража болодог арсалдаануудые шиидхэхэ гурим гэбэл, шэнэ Хуули иигэжэ хараална. Колхоз, совхозуудай, гүрэнэй кооперативай, ниитын предприятинуудай, эмхи зургаануудай, эрхэтэнэй хоорондын газар тушаа арсалдаанууд союзна республиканuудай хуулинуудай үндэһөөр нютагай Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдээр, союзна республиканuудай Министрнүүдэй Соведээр шиидхэгдэхэ. Ондо ондоо союзна республиканuудай предприятинууд, колхоз, совхозууд, эмхи зургаанууд хоорондын арсалдаанууд союзна республиканuудай түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн комиссинуудаар харагдадаг. Тиихэдэ арсалдаанай шиидхэгдээгүй үлөө һаань, СССР-эй правительство эсэслэн тогтоол гаргадаг байха. Городуудта болон хүдөө һууринуудта ажаһуудаг эрхэтэдэй бууса шадараа эдлэдэг газарай таһалалга, ашаглалга дээрэ арсалдаанай гарабал, тэрэниие арадай сүүд шүүжэ үзэхэ уялгатай.

Манай орондо газар гээшэ имагтал гүрэнэй мэдэлэй, бүтэдэнитын баялиг мүн. Тиимэһээ тэрэниие худалдажа абаха, наймаалха ушар огто хорюултай, зохихо захиргаанай зүбшөөлгүйгөөр газар агсажа, андалдажа болохогүй. Хүнүүдэй өөрөө мэдэжэ эзэлһэн газар бусаагдадаг, тэндэ хэһэн тарташань тэхэрюулэгдэдэггүй байха.

Газар эдлэхэ, ашаглаха хуули ёһо хазагайруулан, гүрэндэ хохидол ушаруулһан предприяти, организаци, эмхи зургаанууд, эрхэтэд тэрэнээ бүримүһэн тэхэрюулхэ уялгатай.

«Ажал гээшэ баялигай эсэгэ, тиихэдэ эхэнь — газар мүн» гэжэ К. Маркс оньһон үгэтэйгээр хэлэһэн юм. Арадай энэ эгээл үнэтэ баялиг айхабтар наряар ашаглагдаха, хамгаалагдаха зэргэтэй. «СССР-эй болон союзна республиканuудай газар тухай хуули гаргаха Үндэһэнүүд» газар дайдые зүбөөр ашаглаха шанга гурим тогтообо, газар эдлэлгэ, ашаглалгада һалан муугаар хандадаг ушар баримтануудта эсэс табиха байна.

И. БАЛУРОВ,
республикын прокуратурын таһагай начальник, юстициин ахалагша советник.

Василий Рудаков Геннадий Матвеев хоёр Улаан-Үдын «Электромашина» заводто хүдэлжэ эхилһээр тиимэшье удаан болоогүй. Хэды тиимэ байгаашье һаа, тэдэнэр ажалдаа оролдосотойгоор хандажа, һайн үрэ дүнгүүдые туйлана, хараалагдаһан даабаряа хододоо үлүүлэн дүүргэнэ. Зураг дээрэ: Василий Рудаков, Геннадий Матвеев.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

БАРУУН ГЕРМАНИИН ГОРОДУУДААР...

(Замай тэмдэглэл)

Комсомолой Центральна Комитедэй, Уласхоорондын залуушуулай аяншалгын бюрогой даалгабаряар үнгэрэгшэ намар совет залуу аяншадтай Германиин Федеративна Республика ошожо ерээ һэм. Москва, Ленинград, Свердловск, Магнитогорск, Алма-Ата городуудһаа залуу хүдэлмэришэд, журналистнууд болон элдэб олон мэргэжэлтэд — хамтадаа 20 хүн Баруун Германиин хүн зоной, залуушуулай ажабайдалтай танилсаха хүсэлэнтэй ошообди.

Ноябриин 4-нэй эртэ үглөөгүүр Москва—Париж гэжэ экспрессээр мордобобди. Манай ороной намжар үргэн тала ойгоор, Польшын болон ГДР-эй газараар манай поезд хоёр хоног соо ябажа, ёһотойгоор Эхэ оронтойгоо, хүршэ социалис оронуудай ажабайдалые ажаглаха аргатай байгааб. Ноябриин 6-най үглөөнэй 5 часта бидэнэр Баруун Германиин Билефельд хотодо хүрэбэбди. Автобус гостиница абаашахань бэзэ гэжэ хүлеэһэмнай, бидэнэй вагондо бүлэг хүнүүд ерэжэ, «таниие угтажа байнабди» гээд хэлээ һэн. Таанадые гостиницада байлгаха аргамнай үгы, ехэ үнэтэй байха, немец бүлэнүүдтэ нэжээд-хошоодоороо байхадатнай муу бэшэ байха» гэжэ хэлэхэдэнь, ехэшье дуратай бэшэ һэмди. Хари гүрэндэ ганса-гансаараа тараханиинь һэжэгтэй шэнги байба. Теэд яахаб, ошохол баатай болоод, нэгэхоёроороо хүнгэн машинануудта һуугаад тарабабди. Би Юрий Смыслов гэжэ нүхэртэйгөө Фридхэльм Шюльке гэдэг хүндэ ошообоб. Шэнэ хүнэй Баруун Германи тухай, өөрынгөө ажабайдал тухай хөөрэһөөр байтарнь, гэрынь дүтэлжэ, эртэ үглөөгүүр энэ хүнэй гэрэй эзэн эхэнэр бидэниие угтан хүлеэжэ байгаа һэн. Нэгэ бага амарһанай һүүлээр нүхэдөөрөө уулзахадаа, бэе бэеһээ 15—20 километр зайтайгаар байрлаһанаа мэдэбэбди. Энэ үдэртөө бидэ орон соо аяншалха түсэбтэйгөө танилсаад, замаа үргэлжэлүүлбэбди.

Бидэ Баруун Германиин Северный Рейн — Вестфалия газараар аяншалха ёһотойбди. Түрүүшын үдэр Детмольд городто хизаар ороноо шэнжэлэлгын музейдэ оргодоо. Баруун Германиин хүдөө ажахын Һүүлшын жэлнүүдтэ уруугаа орожо байһаниинь эндэһээ элирнэ. Табан зуугаад жэлэй үеэр баригдаһан хэрэм энэ городто бии юм. Энэ хадаа урда сагай немец барилгашадай уран бэрхэ байһыень гэршэлнэ. Энэ музей соо агууехэ композитор Иоганн Брамсын рояль табяатай.

Агууехэ Октябриин социалис революциин 51 жэлэй ойн һайндэрэй үглөөгүүр бэе бэеэ халуунаар амаршалаад, бүхэли үдэртөө өөрынгөө Эхэ ороной дуу дуулажа ябаа һэмди. Энэ үдэр бидэндэ тон ехэ программа дурадхаа. Баруун Германиин баяшуул манай һайндэрые тэмдэглэдэггүйнь гайхалтай бэшэ бэзэ. Энэ үдэр бидэ һү болбосоруулдаг комбинат ошожо, үйлэдбэритэйнь танилсаабди. Машинанууд тон ехэ ажал хэдэг, тон сэбэр байдалтайшье һаа, ажалшадай хүдэлмэрилдэг байрада агаарынь хүндэ, вентиляци муутай байһан тухайнь комбинадай эзэндэ хэлэхэдэмнай, дуратайшье бэшэ байба. Баруун Германида ажалшад 65 наһатайдаа, эмэгтэйшүүд 62 наһанһаа пенсидэ гараха аргатай. Теэд эдэ наһажаал хүнүүд һүүлэй 15—20 жэлэй туршада нэгэл үйлэдбэридэ хүдэлмэрилхэ ёһотой.

Абстракционист зураашадай выставкэдэ табиһан «зурагуудые» хаража, ехэ гайхаа бэлэйбди. «Энэ зураг дээрэ юун зураатай байнаб» гэжэ асуухада, тэндэхи алба хаагшад «абстракционизмда юун зураатайб гэжэ асуудаггүй, зураашадай һанал бодолые өөрынгөө ухаан бодолоор ойлгохо ёһотой юм» гээд хэлээ һэн. Үргэн ехэ холст дээрэ нэгэ хэды һарюу зурлаанууд гаргагдаһан, тэрэнь Америкын зурааша Морис Лойс гэгшын «Альфа болон Ометоон» гэжэ нэрэтэй.

Энэ выставкэһээ гарахадаа, хүндэ мэхэлүүлһэн шэнги, һанаа сэдьхэлдэ хооһон, досоо уйдхартай болоҗо, ухаан бодолдо дэлхэйн агууехэ уран зураашадай зурагуудые хараха хүсэлэн түрөөд байгаа һэн. Выставкэһээ гарахадамнай дүшөөд гаран наһанай нэгэ эхэнэр бидэниие ород хэлэн дээрэ амаршалжа байгаа. «Хэр хүрэжэ ерэбэ гээшэбта? Германи хэр зэргээр харагдаба гээшэб? Нютагайхидтаяа уулзахадаа һанал сэдьхэлдэм һара наранай гараһаншуу болобо гээд эхилхэдэнь, ехээр гайхажа, «Хэн бэлэйт?» гэжэ асуухадамнай: «Би Мария Ляшенко» гээшэб. 1944 онһоо эндэ ажаһуудаг хүмби» гэжэ харюусаба. Теэд һүүлдэнь өөр тухайгаа унжагайгаар хөөрөө һэн. 1944 ондо немец офицерэй һамган болоҗо, Киев городһоо сухарижа ябаа сэрэгшэдтэй Германи гараһан юм ха. Теэд «таанадтай» хамта Октябриин һайндэр угтаха һанаатайб» гэхэдэнь, бидэ зүбшөөгөөгүйбди.

Ноябриин 7-ной үдэшэ бидэнэр булта сугларжа, манай Октябрьска революциин 51 жэлэй ойн һайндэрые тэмдэглээ һэмди. Түрэл оронойнгоо дуунуудые дуулаа, нүхэдөө һайндэрөөр амаршалаабди. Буряад, казах, ород дуунууд зэдэлжэ, эхэ ороноо, түрэлхидөө һанан дуулахада, сэдьхэл уярхаар байгаа һэн.

Падерборн городто һохор үхибүүдэй һургуули харагдаа. «Манай Германида хүн бүхэн гүрэнэй ханалтада хүртэдэг, зобоһон түлиһан хүнүүд үгы юм» гээд бидэндэ ойлгуулха хүсэлэнтэй хаш. Һохор үхибүүдэй һургуулида баяшуулай үхибүүд түлбэритэйгөөр һурадаг, үгытэйшүүл эндэ үхибүүдээ һургаха аргагүй юм ха. Эндэ телефонист, телеграфист, бүд нэхэгшэдэй мэргэжэлдэ һургадаг, Теэд һургуулиа дүүргэхэдэнь, гүрэн ажал олоҗо үгэдэггүй. Бүхэсоюзна бүлгэм тухай хөөрэжэ, иимэ хүнүүд манай ороной конституциин ёһоор амархашье, ажаллахашье, һурахашье эрхэтэй юм гэжэ хөөрөө һэмди.

Амаралтын үдэр гэрэй эзэнтэй городой заха гаража, хүдөөгэй нэгэ хүнэй ажахытай танилсагдаа. Үгырһэн эзэниинь ажахыгаа наймаалжа, городто ажалда ошохо эрмэлзэлтэй байгаа һэн. Энэ айлай 19 наһатай басаган элдэб асуудалнуудые бидэндэ табижа, һонирхолтойгоор шагнаа. «Танай Россида колхозник хүн өөрын гэртэй байжа болохо гү?» Танай орондо бурханда һүзэглэдэг хүниие мүрдэдэг гү, тиимэ хүнүүд хамтын ажалда ябажа болохо гү» гэхэ мэтэ асуудалнуудтань бидэ харюу үгөөбди. Миниин үбсүүндэ космонавтын дурэтэй значок харахадаа, «энэтнай хэн гээшэб» гэжэ асуухадань, би тэрэ значогоо бэлэглээ һэм. Баруун Германиин залуушуул манай Совет ороной залуушуул тухай. манай ажабайдал тухай оройдоо мэдэхэгүй байһаниинь гайхалтайшье бэшэ аабза.

Северный Рейн — Вестфалия газарай түб Дюссельдорф хото Рейн мүрэн дээрэ оршодог. Энэ хотодо Генрих Гейне түрэһэн, эндэ Иоганн Брамс ажаһууһан, агууехэ поэт Гете гэгшын музей бии. Бухы ехэ городые холоһоо харахада, 30 дабхартай ордон харагдана. Энэ хадаа Баруун Германиин баяшуулай нэгэн барон Тиссейнэй ордон гээшэ. Городой үйлсэ гудамжануудаар буугай һомоной нэбтэрхээр бэшэ зузаан шэлтэй машинанууд гүйлдэнэ. Юундэб гэхэдэ, һүүлэй жэлнүүдтэ энэ городто гэмтэ ябадалнууд олошороһон, тонуул дээрмэшэд машинануудые тонодог болоһон. Энэ городто бидэнэр һүмын мүргэлшэдэй байрада тогтоо һэмди. Эндэ залуу басагад байрладаг, энэ гэртэ хоп жэл.

Энэ дэлхэйн ажабайдал, һониинууд залуу басагадай сэдьхэлдэ хүндэтэй дээрэ хүлеэн абтана. Эдеэлдэг зал соо үглөөнэй, үдэшын эдеэнэй забһарта басагад манай совет орон, манай залуушуулай ажабайдал тухай һонирхонгёор асууна.

Манай мордохоёо байхада, басагад бидэниие совет арадай дуунуудые гүйсэдхэхыемнай гуйба. Бидэнэй дуратай дуунуудаа ябуул дундаа хоорор дуулажа үгэхэдэмнай, басагад немец арадай дуунуудые дуулаа һэн. Дуулахадаа олонхинь гитара дээрэ наадалсана. Баяр хүргэжэ, совет дуушадай пластинкануудые бидэ бэлэглээ һэмди.

«Залуушуулай байшанда» католик һүзэгшэ немец залуушуулай холбооной хүтэлбэрилэгшэдтэй залуушуулай ажабайдалай политическэ асуудалнуудаар хөөрэлдөө үнгэргөө бэлэйбди. Энэ холбоон Баруун Германиин засагаархидай политикые дэмжэдэг, тэдэнэйнгээ туһа абадаг байха юм. Уласхоорондын олон асуудалнуудаар энэ холбооной залуушуул хэтэрхэй хархис үзэл бодолтой юм. Варшавска договорой ёһоор социалис оронуудай сэрэгүүдэй Чехословакиин арадта туһаламжа үзүүлхэдэнь, энэ холбооной хүтэлбэрилэгшэд манай ороной посольствын хажууда «буруушаалгын» жагсаал хэһэн, ашаглалдаһан ха. «Советскэ Союз манай орондо доботхонь, энээн тухай юун гэжэ бодонот?» гэхэ мэтэ асуудалнуудые табихадань, бидэ тон тодо харюу үгэжэ, иимэрхүү асуудалнуудаар Баруун Германиин залуушуулай төөрижэ, мэхэлэгдэжэ байһаниинь ойлгогдоо һэн. Хөөрэлдөөнэй түгэсхэлдэ, «совет залуушуулай уласхоорондын асуудалнуудые үлүү һайнаар мэдэдэгынь арсашагүй байна» гэжэ эдэнэр мэдэрхэ ушартай болоо һэн.

Баруунай капиталис оронуудта демократи, эрхэ сүлөө гэхэ мэтэ асуудалнууд тухай тон дэлгэрэнгыгээр шашалдадаг. Теэд демократи гээшэмнай хэнэй ямараар ойлгодогһоо болодог бэшэ гү? Бидэнэй Баруун Германи ерэхэдэ, газетэ, журнал, радио болон телевидени бултадаа юрэнхы бэшэ ушар тухай шуугя татажа байгаа һэн. Бундестагай суглаанай үедэ Беата Кларсфельд гэдэг эхэнэр канцлер Кизингертэ дүтэлжэ ошоод, альгадажархёо ха. Тэрэнһээ урид нэгэ һамган Кизингертэ өөрынгөө нюдэнэй шэл бэлэглээ гэһэн түүхэ домог дэлгэрэнхэй байба. Энэмнай «демократи» гэжэ хэлсэдэг. Энэ демократиин ёһоор 4 үхибүүтэй бүлэ табадахи нарай үхибүүгээ баяжуужа аладаг юм. Энэ демократиин ёһоор саарһан бутылка тархидаа углаһан залуу хүнүүд магазинай хажуугаар ябана. Мүнгэ олохын тула эдэ хүнүүд наймаанай эзэндэ хүлһэншөөр ажаллана.

Гютерсло хотодо граммофонно пластинка гаргадаг фабрика бии. Немец классическа хүгжэм, арадай дуунуудые бэшэжэ гаргахаһаа гадна, эндэ хари гүрэнүүдэй арадуудай болон агуу ехэ композиторнуудай зохёолнуудые тараадаг, манай мэдээжэ дуушан Иван Петров, Людмила Зыкина гэгшэдэй дууладаг дуунуудые бидэнэй ерэхэдэ гаргажа байгаа һэн. Теэд пластинкын саарһан гадартань үргэн ехэ һахалтай ород хүн талын дунда тэргын мөөр түшөөд, балалайкаар хүгжэмлэжэ мүртөө дуулаха хэбэртэй. Энэ хүн холын аянда, хүшэр хүндэ ажабайдалдаа ядажа тулижа, шархи гуталтай, архида һогтоошоһон маягтай. «Энэ юун гээшэб?» — гэжэ асуухада, тэндэ хүдэлдэг нэгэ хүн убайгүйгөөр «ород арадай ажабайдалһаа абтаһан хэһэг» гэжэ харюусаба. Бидэ фабрикын эзэдтэ өөрынгөө буруушаалга хэлээд, ажаллажа байгаа залуушуулдань Ю. А. Гагаринай хэлэһэн үгэнүүдтэй, комсомолшуудай дуунуудтай пластинка үгөөд, «мүнөөдэрэй Россиин ажалшадай ажабайдалһаа хэһэг» гэжэ хэлээ һэмди. Фабрикын залуу ажалшадтай хөөрэлдэхэдөө ажабайдал туһайнь һонирхон, манай ороной залуушуул тухай хөөрөө һэмди. Баруун Германиин залуу ажалшад ажал хүдэлмэрэ һуралсалтай нэгэн доро үргэлжэлүүлхэ эрхэгүй юм.

Кино, театр, һургуули, эмшэлгын газарта үнэ сэнгынь ехэ. Театрта ошохо билет 15 марка сэнтэй (энэмнай манай мүнгөөр 4 түхэриг), һарадаа 800—1000 марка абадаг хүн (ажалшадай һарын дунда зэргын салин 800—1000 марка юм) ходо театрта ошохо аргагүй болоно. Ажалша хүн үбшэлөө һаа, салингаһаа ехэнхи хубииинь гаргашалха болоно. Эмшэлэлгын газарта палатанууд гурбан шатын болоҗо таһардаг. Нэгэдэхи шатын палатада нэгэ сүүдэдэ үбшэн хүн 48 марка (12 түхэриг), хоёрдохи шатын палатада 36 марка (9 түхэриг), гурбадахи шатын палатада 32 марка (8 түхэриг) түлэхэ ёһотой. Манай орондо совет хүнүүд больницада эмнүүлһэнэйнгээ түлөө мүнгэ түлэдэггүйһөө гадна, ажал дээрэнь салингынь түлэгдэдэг гээшэ аабдаа. Энэ хадаа манай совет ороной агууехэ туйлалтануудай нэгэн мүн. Баруун Германида аппендицитэ операци хүүлһэнэй түлөө 300 марка түлэхэ ёһотой, нэгэ рецепт абахадаа доктордо 1 марка түлэхэ ёһотой.

Манай совет гүрэндэ, совет арадта эсэргүү хорото ябадал гаргахадаа Баруун Германиин засагаархин ямар арга боломжонуудые хэрэглэнэб? Манай орон тухай харата муухай хардалга хэһэн Александр Солженицынэй «Тамын нэгэдэхи эрьюулгэ», «Раковый корпус» гэжэ номуудые хэблэһэн, телевидениин хүсөөр Совет Армиин сэрэгшэд Эхэ орондоо урбана гэхэ мэтэ худал хуурмаг мэдээсэлнүүдые тараадаг байна.

Дайсадай хорото ябадалаа улам шангадхабашье, совет залуушуул эсэгэ орондоо, революциин, агууехэ Ленинэй болон түрэл партиингаа хэрэгтэ үнэн сэхээр алба хэжэ, манай орондо коммунизм байгуулха хэрэгтэ хуби нэмэрээ оруулхань лабтай.

Р. ГАРМАЕВ,
ВЛКСМ-эй обкомой секретарь.

МЭДЭЭСЭЛ ТУХАЙ ХӨӨРЭЛДӨБЭ

[...]-Удын хүдөөгэй аймагай [...] сельскэ Соведэй сесси [бо]лобо. Энээн дээрэ политинформаци тухай асуудал [хэ]лэлсэбэ. Юуб гэхэдэ, сельсоведэй депутадууд бултандаа агитаторнууд юм. Тиигээд депутадууд өөһэдынгөө округто һунгагшадтай уулзахадаа партийно-политическэ мэдээсэлнүүдые, мүн соведэй зургаануудай ябуулжа байгаа хүдэлмэри тухай зондо саг соонь дуулгаха гэжэ хөөрэлдэбэ.

В. АЧИТУЕВ.

ТҮРЭЛ ОРОН ДОТОРНАЙ

Азербайджанда Карадагай цементын заводой уурхай соо нэгэ дахин газар тэһэлээд байхадаа, 80000 кубометр избёосхын шулуу гаргаһан байха юм. Тиихын тулада эртээнһээ нарин һайнаар бэлдэһэн байгаа. Избёосхын шулуу малтан абадаг 120 нүхэн соо 36 тонно аммонал табиһан.

Олег Новоженовэй хүдэлдэг участогай шулуу тэһэлэгшэд өөһэдынгөө хүдэлмэридэ яһала ехэ мэргэжэл шадабари нэгэнтэ бэшэ харуулһан байха юм. Тэндэ ажалаа эбтэй эмхитэйгээр, тодорхой зохидоор ябуулдаг болонхой.

Энэ коллектив мүнөө жэлэй турша соо цемент үйлэдбэрилэн гаргахын тулада шухала хэрэгтэй 900 мянган кубометр избёосхын шулуу тэһэлэлгын хүсөөр бэлдэхэ зэргэтэй.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: участогай начальник Олег Новоженов, хүдэлмэришэн Азер Джалилов гэгшэд шулуу тэһэлхээ бэлдэжэ байна.

АПН-эй фото.

Зуу мянган трактортай болоһойбди гэжэ В. И. Ленин хүсэдэг байгаа һэн... Һүүлэй табан жэл соо гансахан Липетскэ завод 200 мянга шахуу трактор бүтээжэ гаргаа.

«ЛТЗ» гэһэн түхэлэй машинанууд Советскэ Союзай ондо ондоо газарнуудта хүдэлнэ, мүн хилын саана. хэдэн олон гүрэнүүдтэ болоһон выставкэдэ харуулагдана.

«Т-40А» түхэлэй трактор Москвада болоһон уласхоорондын выставкэ дээрэ, мүн Лейпцигтэ үнгэргэһэн нёдондоной хабарай заншалта яармаг дээрэ алтан медальнуудта хүртэһэн байгаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: тиимэ трактор тээжэ буулгахаяа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

ЗУРАГЛАЛ

[Н]ОМУУДАЙ ХУБИ [З]АЯА ШИИДХЭН...

[...]ара соо Баргажанай ай[магай] [...] бэшэгшэдэй хуралдаан [боло]н байгаа. Суглаанда ерэ[һэн] КПСС-эй райкомой лекци[...] соо суглараба.

[...] эхилтэр, тэдэнэр кори[...] гэшхэлнэ. Зарим нүхэд [ма]нанай ойро түрисэлдэнэ. [...]ан Бадмаевич, энээхэн [...]шии. Соведүүдэй хүдэлмэ[ри]дэ һөнөөр бэшээтэй. Ха[...]шөө энээхэниие абалсаг[...] уряалгыгаар миһэлзэһээр [...]а эхэнэр нэгэ наһажаал [ному]удые дурадхаба. Тэрэнь [...]ажа хараад:

[—...]ты даа,— гэбэ. — Юрэ[...] ямар номууд хэрэгтэйб [гэ]н гээд таадаг аабта? Гай[хажа] хэлээд, Гуржап Бад[маев]иэ хатаба.

[—...]лагдана бшуу даа,— [...] эхэнэрынь энеэгээд, но[мой] саарһанда орёожо, нарии[...]ар саб гэтэр уяад үгэбэ. [...]шөө хэдэн нүхэдтэ хэрэг[...]ень дурадхажа абхуул[...] байхада, гансата хэдэн [...]радхажа, үгэ андалдажа. [...] үрдинэ.

[Н]омой лотерей наадажар[...]антай бол, шүүжэ ма[...] тэрэ эхэнэр намда хан[дажа], Баргажан тосхоной [магаз]иниие даагша Вера Ма[ла]ниноватай танилсаа һэм. [Ман]ай түбтэ ямаршье суг[лаан бол]ходо, бидэ алдагшагүй[...]ай хэзээшье ерэжэ, хэ[ра]тура наймаалдаг,— гэ[жэ Ма]лановна намда хөөрэжэ [...] ажалда һаалта хэ[...] бодоод, би холо болоо[...]

[...]лөөниинь би номой ма[газин]. Магазин соо хүн зон [...]алагшад сүлөөгүй. «Но[м ...]» гэжэ бэеэ хуряагаад [ма]газиниие даагша өөрөө [ха]лсоно.

[...] бэлотор Баргажанда [...] үгы байһан юм гэхэ. [...]ой магазин нээхэ гэгдэ[...] залуухан ябаһан Вера [хү]дэлжэ эхилбэ. Түрүү[шын] [...] багадаха. Түсэбынь [...] һанаха. Тэрэ үедэ һайн [но]мороор һэн. Дайнай [...]шье хоморшог, зоной [...]неенэйхи...л бэнэ һэн [...]оо номой магазин руу [...]н ородог бэлэй. Ехэнхи[...] үхибүүд үймэлдэхэ. [...] номууд ерээ. Орожо [...] газаа досоогуур танил[...] хандахадань:

[—...] хотодоо ямар ном ун[...] —гээд тэдэнь харюуса[...]ябашье, аха аргаяа олоҗо, наймаагаа гүйлгөөд лэ, Бурхинова түсэбөө дүүргэдэг болоо.

Тиигэһээр сагшье һайжаржа, хүнүүд сэдьхэл бодолоо тэдхэхэ юумэ, тэрэ тоодо номуудые хэрэглэдэг болоо һэн. Тэрэнэйнь зэргээр номой захилай хэмжээн ургаа. Тэрээнэйнь зэргээр наймаанайнь түсэбшье дээшэлээ. Магазиндань туһалагшад олошороо. Штатна хүдэлмэрилэгшэдһөө гадна номой наймаанда хабаадалсаха эдэбхитэд бии болоо.

Мүнөө Вера Малановна һургуулинуудта, ондоо эмхи зургаанудта, олон туһамаршадтай болонги. Гостиницада, аэропортдо, АТХ-да саг үргэлжын номой киоскнуудые эмхидхэнхэй.

— Тэдэнээ «арадай киоскнууд» гээд нэрлэгшэбди. Ниитын эдэбхитэд тэдэниие наймаа болгожо, саашань гүйлгэдэг юм,—гэжэ Вера Малановна энеэнэ. — «Тохир хурган аман тээнэ» гэгшэдэл; бүхы арга, һубагуудые хэрэглэдэг гээшэбди. Дугаан болоходо, автолавкадаа номоо тээгээд, хүдөө гарашадагбди. Тосхон, һууринуудые эрьехэһээ гадна, холын малшадта айлшалдагбди. Мүнөөнэйиии малшад номдо угаа дуратай болонхой.

Номууд темэ темээрээ өөр өөрынгөө тагуудые эзэлэнхэй. Нюдэнэй эгээл тудаха газарта буряад номууд табяатай. Юрэдөө хүдөөгөөр ябахадаш, зарим номой магазинуудта буряад номууд булан заха руу түрюулшэнхэй, зорюута бэдэрээгүй һаа, оройдоо харагдахагүй газарта табяатай байдаг ушар үзэгдэгшэ. Харин баргажанаархин тиигэдэггүй юм байна.

— Буряад һургуулинуудта, нютагуудта ошоходоо, буряад номуудые элбэгээр абаашадагбди. Яһала абадаг даа. Һайн номууд гээшэшни ямаршье хэлэн дээрэ байбал, тооһондо даруулжа, удаан хэбтэдэггүй байха,— гэжэ Бурхинова һанаһанаа хэлээ һэн. «Газар бүхэндэ иимэ хүнүүд номой хуби заяа шиидхэдэг байгаа һаань, ямаршье һайн һэм даа»,— гэжэ би һанаа бэлэйб.

Хараад үзыт: 1968 оной түсэбэй ёһоор 32000 түхэригэй наймаа хэхэ аад, 39600-да хүргөө. Мүнөө жэлэй нэгэдэхи кварталай түсэб бага үлүү гаратараа дүүргэгдээ: 6800 түхэригэй ном худалдаха аад, 8322 хүрэтэр түсэбөө үлүүлээ.

Өөрсо номдо айхабтар дуратай. тэрэ халуун дураяа зондо дамжуулжа байдаг иимэ нэгэ хүнтэй танилсаһандаа би баяртайб. Тэрээнтэй уншагшадаа танилсуулха гээ һэн.

Ц. ДОНДОГОЙ,
манай корр.

Спортын асуудалаар болоһон хөөрэлдөөн

ОЛОНОЙ ХАБААДАХА ХЭРЭГ

Һаяхан республикымнай профсоюзуудай областной советэй заседанинн зал соо зарим аймаг, районуудай ажалшадай депутадуудай Советүүдэй, профсоюзуудай, физкультура ба спортын комитедүүдэй түрүүлэгшэнэр, зарим предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд, спортын эдэбхитэд, республикын хэблэлэй, радио, телевидениин түлөөлэгшэд сугларжа, физкультура ба спортын асуудалаар ехэ хөөрэлдөө эмхидхэһэн байна.

Республикын газетэнүүдэй редакцинуудта ажалшадай, илангаяа спортдо дуратайшуулай болон эдэбхитэдэй зүгһөө олон бэшэг, гомдолнууд ородог байһан. Тэдэнэр физкультура болон спортын хэрэгые саашадань улам эршэмтэйгээр хүгжөөхэ ябадалда материальна бааза, спортивна хэрэгсэлнүүд дуталдана гэжэ тэмдэглэһэн байха юм.

Спортын зунай хаһын ороод байхада, эдэ дутагдалнуудые дары зайсуулан, физкультура болон спортые бүгэдэ ниитын хэрэг болгохо тушаа хэлсэгдэһэн байна.

Профсоюзуудай областной советэй секретарь **Д. Ц. Ринчино** Буряадай профсоюзуудай зунай IV спартакиада үнгэргэхэ тухай дэлгэрэнгыгээр хэлэжэ үгэбэ.

Байгша ондо үнгэргэгдэхэ Буряадай профсоюзуудай IV спартакиадые Ленин багшын түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулха гэһэн тусхай тогтоол 1969 оной январиин 15-да профсоюзуудай областной совет абаһан байна. Спартакиадые үнгэргэлгөөр эмхидхэлэй комитет байгуулагданхай.

Профсоюзуудай спартакиада хадаа манай орон дотор эгээл олон зоной хабаадалгатайгаар үнгэргэгдэдэг спортын ехэ хэмжээ ябуулга болоно. Энэмнай манай спортсменүүдэй Олимпиин наадануудта бэлэдхэлэй шэнэ үе болохоһоо гадна, ажалшадай болон һурагшад залуушуулай ажаһуудалда олонинтын физкультура, спорт, аяншалга үргэнөөр нэбтэрүүлхэ талаар профсоюзуудай ябуулдаг хүдэлмэриин хараалга-шалгалта болоно, нүтөө талаһаа—оронойнгоо суглуулагдамал командануудта оролсожо, Эхэ оронойнгоо спортын нэрэ хүндые хамгаалха арга боломжонуудые манай чемпионууд, рекордсменүүд болон спортсменүүд хангаха байна. Тиимэһэн туладань, профсоюзай комитедүүд спортын эдэ ехэ мүрысөөнүүдые тон харюусалгатайгаар эмхидхэжэ, олон түмэниие үргэнөөр хабаадуулха, спортын шэнэ шэнэ илалтануудые туйлахын түлөө тэмсэхэ зэргэтэй.

Буряадай профсоюзуудай зунай спартакиада арбан ондоо спортоор, тусхайлбал; дүрэ буляалдаан болон классическа барилдаагаар, велосипедээр, спортивна гимнастикаар, хүнгэн атлетикээр, буудалгаар, хүндэ атлетикэ, городки, столой теннисээр мүрысэхэ болоно. Эдэ зүйлнүүдээр зоныш мүрысөөнүүд Владивосток, Хабаровск, Якутск, Благовещенск, Уссурийск, Шэтэ городуудта үнгэргэгдэхэ юм. Буряадай суглуулагдамал командын бүридэлдэ 150 эрхим спортсменүүд оролсохо байна.

Спартакиадын түгэсхэлэй мүрысөөнүүдтэ профсоюзуудай советэй суглуулагдамал командануд хоорондоо түрүү һууринуудые эзэлхын түлөө наадаха. Тиихэдэ спортын клубуудай, физкультурын коллективүүдэй командануд дүрбэн булэгтэ хубаарилагдаха гэбэл: промышленна предприяти, эмхи зургаанууд; дээдэ һургуулинууд; тусхай дунда һургуулинууд; хүдөөгэй (колхоз, совхозуудай) физкультурын коллективүүд. Мүн эдэ коллективүүд дээрэ дурсагдаһан Алас-Дурна зүгэй хотонуудаар түрүү һууриин түлөө тэмсэхэ юм.

Буряадай профсоюзуудай зунай IV спартакиада эхилэнхэй. Физкультурын доодо шатын эмхинүүдэй спортын мүрысөөнүүдтэ 25 мянга шахуу хүнүүд хабаадалсана. Эдэ мүрысөөнүүд хаа хаанагүй жэгдэ һайнаар эмхидхэгдэнэ гэхын аргагүй. Хүнүүд үшөөл үсөөн хабаадуулагдана. Цехүүд, бригаданууд, таһагууд хоорондо, колхоз, совхозууд болон тэдэнэй отделени, бригаданууд хоорондо спортын мүрысөөн үргэн дэлисэтэйгээр ябуулагданагүй. Зарим предприяти, эмхи зургаан, колхоз, совхозуудта спартакиадын мүрысөөнүүдые эхилээдүй байһаар.

ЛВРЗ-гэй начальник **А. П. Гладун** хөөрэлдөөндэ хабаадагшадай олон тоото асуудалда харюу үгөө. Эндэ ажалшадай физкультура ба спортын элдэб наада эмхидхэхэдэ материальна баазань тон тулюур. Түсэбөөр хараалагдаһан шэнэ стадион, спортын зал, талмайнуудай үшөө бэлэн болоодүй байһаниие мэдэрэн, хамаг барилга, заһабари дары дүүргэхэ, шухала хэрэгсэлээр хангаха байһанаа нүхэр Гладун мэдүүлһэн байна.

— Манай завод дээрэ спортивна 16 секцидэ 2500 гаран хүн хабаадалсадаг. Тэдэнэрэй арбаниинь спортын мастернууд, 800 гаранинь элдэб түрэлэй спортын разрядтайшуул юм,— гэжэ авиазаводой профсоюзай комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр **Тарасов** хэлэбэ. — Мүнөө манай «Забайкалец» гэжэ спортклуб физкультурын доодо шатын 45 коллективүүдые нэгэдхэн ударидана. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаһан республикын профсоюзуудай IV спартакиадада бэлэдхэхэ эмхидхэлэй комитет байгуулагданхай.

Спартакиадын дүнгүүлтэ оруулагдахаар спортын олон түрэлэй мүрысөөнүүд үнгэргэгдэжэ эхилһээр үнинэй. Хүндэ атлетикээр, столой теннисээр, классическа болон дүрэ буляалдалгаар барилдаан, боксоор, волейболоор, баскетболоор, шатараар, даамаар түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүд болоо.

Байгша ондо заводоймнай дэргэдэ аяншалагшадай клуб эмхидхэгдэө. Эндэ хэрэглэгдэхэ элдэб зүйлнүүд абтаһан гээнэ.

Шэл бетоноор баригдаһан, хушалтатай тамаралгын бассейн баригдажа байна. Энээнэй утань 25, хүндэлэөөшөө 12 метр хэмжээтэй, 5 метр үндэр саха баригдаха. Мүн хүнүүдэй хараха, спортоор наадаха ехэ зал байгуулагдаха юм.

Тус заводой профсоюзай комитет өөрынгөө бюджедһээ жэл бүри һуралсалай-спортын ажалда зорюулан 35 мянган түхэриг, спортын хэрэгсэл абахын тулада 17 мянган түхэриг мүнгэ һомолдог. Энээ мүнөө үедэ заводой спортын коллективүүдэй мэдэлдэ 125 мянга гаран түхэригэй спортивна хэрэгсэлнүүд бии. Энэ хадаа тус заводой ажалшадай дунда физкультура, спортын хэмжээ ябуулгануудые улам үргэнөөр эмхидхэлгэдэ һайн арга боломжонуудые олгоно бшуу гэжэ нүхэр Тарасов тэмдэглээ.

Зэдын аймагай ажалшадай депутадуудай Советэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр **Жаргалов** аймаг дотороо физкультура болон спортын хүгжэлтэ тухай тогтожо хэлээ. Тус аймаг промышленна үйлэдбэри багатай, гол түлэб тарялан, хонин ажал эрхилдэг байна. Хүдөө ажахын үйлэдбэридэ гол анхаралаа хандуулхатайгаа хамта, залуу үетэниие элүүр энхэ, эрдэм болбосоролоор түгэс, ажалша бэрхээр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ онсо анхаралтай байдаг.

Зэдын аймагта хамта 3700 гаран хүн спортын элдэб наадануудта эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Мүнөө энэ мянга гаран залуушуул барилдаа эрхилдэг. Бусадынь урилдаан, волейбол, баскетбол, бокс, теннис, морин спорт гэхэ зэргээр һонирходог байна. Мүнөө энэ аймаг дотор спортын гурбан мастер, 26 нэгэдэхи разрядтайшуул, 560 хүн спортын I, II разрядтай. Спортын 63 секци ажаллана. Мүрысөөн, уулзалганууд аймаг дотор холодоо шахуу үнгэргэгдэдэг. Аймагай барилдаашадай команда республика соогоо нэгэдэхи һууринда гаранхай. Тэндэхи бүхэшүүл Семенов, Уланов, Тучинов болон бусад республика дотороо мэдээжэ.

Хүдөөгэйхид барилдаанһаа гадна, сур харбаанда, морин урилдаанда илангаяа дуратай. Энэ аймаг дотор 64 гүйгөөшэ, хатарша морид, тэдэниие һорихо спортсменүүд бэлдэгдэнхэй. XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, урдын хасаг М. Н. Кавелин түрүүтэй хүнүүд морин спортые тон һайшаадаг юм.

Урдын сур харбаашад 22 залуушуулые мэргэн харбалгын эди шэдидэ һургана, өөһэдынгөө шадабари мэргэжэлые залуу үетэндөө утаа дуратайгаар дамжуулан үгэдэг байна.

Һайн дуранай спортын «Урожай» бүлгэмэй совет, физкультура, спортын аймагай комитет нилээд бэлэдхэлтэй, эдэбхи оролдолгоор эрхим кадрнуудтай. Эдэниие ВЛКСМ-эй райкомой секретарь, спортын мастер Василий Гармаев толгойлно. Эдэнэр спортын хэрэгые зүбөөр түсэблэн ябуулжа, олониитые спортдо дуратайгаар хүмүүжүүлдэг юм.

Физкультура ба спортын хүгжэлтэдэ эдэбхитэдэй оролдолго, олоной дура һонирхол хэды ехэ байбашье, һайн түхеэрэлгэтэй стадион, спортын талмай, зал, элдэб хэрэгсэлнүүд дутагдалтай байхадаа, һанаһан хүсэһэнөө бэелүүлхэдэ тон бэрхэтэй. Тиимэ дутагдалнууд хүлөөдэмнай дашшье олон. Спортын элдэб хэрэгсэлнүүдые абаха гэбэл колхоз, совхозууд мүнгэ зөөри гамнахагүй. Теэд тэрэниие олохонь бэрхэтэй гэжэ нүхэр Жаргалов тэмдэглээ.

Хөөрэлдөөн дээрэ Хүртэйн леспромхозой профсоюзай рабочкомой түрүүлэгшэ нүхэр **Варфоломеев**, Улаан-Үдын сэмбын фабрикын профсоюзай комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр **Тропников**, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советэй дэргэдэхи физкультура ба спортын комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр **Сергеев** болон бусад үгэ хэлэхэдээ, ажалшадай дунда физкультура болон спортые улам хүгжөөхэ, ажалшадые олоор тэрээндэ хабаадуулха талаар ябуулагдажа байгаа хэмжээ ябуулганууд тухай онсо тоттожо хэлэһэн байна.

Физкультура ба спортын материальна бааза үргэдхэхэ талаар абтажа байһан хэмжээнүүд тухай нүхэр Сергеев хэлэжэ, олон асуудалнуудта харюу үгөө.

Д. ЦЫБЕНОВ.

БОКС

СТУДЕНТНЭР ШАНДА ХҮРТЭБЭ

Һаяхан Улаан-Үдын түмэр замшадай клуб соо ВЛКСМ-эй горкомой шанда хүртэхын түлөө боксоор мүрысөөн үнгэргэгдэбэ. Тус мүрысөөн манай боксернуудай мэргэжэл шадабариин улам дээшэлжэ байһые гэршэлбэ. Ушарынь хадаа бүхы шэгнүүртэн соо заатагүй спортын мастернууд, мастерта кандидадууд байгаа. Жэшээлхэдэ, залуушуулай дунда СССР-эй чемпион болоһон Б. Зориктуев, СССР-эй зэбсэгтэ хүсэнүүдэй чемпион байһан В. Стрельников, РСФСР-эй түрүү һууриин түлөө мүрысөөнүүдэй шанда хүртэһэн П. Федотов, П. Демчук, мастернууд В. Кондаков, И. Любчик, Я. Цуй Ю-сен, Д. Бабудоржиев болон бусад энэ мүрысөөндэ гара[illegible] рүү һууриин түлөө тэмсэ[illegible]

Залуу боксернуудай [illegible] Зүүн Сибириин техноло[illegible] институдай команда (тр[illegible] Б. Доржиев) түрүү һуури[illegible] Тус командын гэшүүн Зо[illegible] Столяров, Малыров гэгшэ[illegible] хэл һайнтай байжа хар[illegible] һайшаагдаа.

Эрэшүүлэйшье дундаһаа[illegible] технологическа институдай[illegible] да эрхимлээ. Хоёрдохи, гу[illegible] һууринуудые багшанарай[illegible] хүдөө ажахын институду[illegible] лөөлэгшэд тус тустаа аба[illegible] на.

Ц. БИЧИХА[illegible]

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: спортын [illegible] Борис Зориктуев мүрысөөн[illegible]

В. ГАУЧЕНОВЭЙ [illegible]

ФУТБОЛ

ОДООШЬЕ ЭРШЭДЭЭ „СЭЛЭНГЭМНАЙ"

Юун гэжэ хэлэхэб, футболдо дуратайшуулые юрэдөө мэхэлхэгүйш. Тэдэнэр баранине хуу мэдээд байха. Уржа үдэшэ манай талмай дээрэ наадаһан Эрхүүгэй «Аэрофлот» командые улаан-үдынхид һайн мэдэхэ юм. Ушарынь гэхэдэ, хэдэн жэлэй урда тээ Буряадай футболой туг доро наадаһан хүбүүд энэ командада үсөөн бэшэ бии. Абаһаар нэрлэбэл, СССР-эй спортын мастер Выборов (командын капитан), Бутырин, Яковлев, Неизвестных болон бусад мүнөө болоходо талмайн эзэдэй «дайсад» болонхой. «Дайсад» гэжэ хэлэхэдээ, ёһотойл нүхэдэй ёһоор, буряад шоглтойгоор дурданабди гэжэ уншагшадтаа сэхэ руунь табия.

Эрхүү Улаан-Үдэ хоёрой командануд—үнинэй хуушан танилнууд. Футболоор «Б» класста хамта һайса наадаһан, хамта нэгэ жэлдэ дээдэ зиндаатай футболистнуудтай («А» классайхидтай) хүсэеэ туршалсажа эхилһэн юм. Зүгөөр энээнһээ урагша хүршэнэрчай манайхинаа «сохидог» байһан. Хараадшье үзыт: айлшад 11 дахин шүүһэн, 9 дахин тэнсэһэн, оройдоо 2 дахин шүүгдэһэн байха юм.

Харин уржадэрэй нааданай урда тээхи турнирай таблица харабалнай «Сэлэнгын» футболистнууд хүршэнэртөө орходоо һураггүй һайн байдалтай байба. Улаан-үдынхид 8 очкотой болоод, дүрбэдэхи һуури эзэлжэ ябаа. Харин Эрхүүгэй «Аэрофлот» 6 очко абаад, долоодохи һууринда түригдэһэн байгаа.

«Сэлэнгынхид» хайшан гэгшэ ааб, «үһөөгөө» абажа шадаха гү? Али красноярскынхидтай наадаһанда адляар «урагшаа» харайхагүй гү? Һанаа зобоонги нимэрхүү асуудалнууд фотболдо дуратайшуулай сэдьхэл һанаае яһалашье хүлгөөһэн байха. Аза мэдэг гэһэндэл, стадион дээрэ хүн зон яһалашье суглараа.

Теэдшье аза талаан яһалал тудаа гээшэ ха. Нааданай эхилэн сасуу талмайн эзэд добтолгодо шуумайн орожо, хүршэнэрөө нилээдшье мэгдэхүүлээ. Зүгөөр алишье командань ёһотойл зориг харуулжа, сугларагшадые һонирхуулаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Судьянаршье уялгаяа жэншэдгүй дүүргээ гэжэ мүн лэ хэлэлтэй. Тобшоор хэлэбэл, уулзалгын түрүүшын хахадта «Сэлэнгын» футболистнар талмайн эзэд байһанаа мэдүүлһэндэл, добтолхы шэнжэтэйгээр наадаяа үнгэргөө. Нааданай 37-дохи минута багаар «Сэлэнгын» футболист Л. Бабичай сохиһон бүмбэгые «Аэрофлодой» хамгаалагша хүлөөрөө халта дайраад, ворота руугаа оруулжархёо. Харатай, теэд хайшан гэхэб. 1.0, улаан-үдынхид түрүүлбэ. Удаань мүн лэ хэдэн добтолго хэгдээд, үрэ дүн үгөөгүй. Айлшадшье баһал «эбһээлээгүй». Тэдэнэр баһал түргэ түргөөр, оншотойгоор бүмбэгээ бэе бэедээ дамжуулан, улаан-үдынхидые үсөөн бэшэ тухашаруулна.

Зоригжоһон талмайн эзэд улам «дали ургажа», нааданай хоёрдохи хахадта бүришье һаа эдэбхитэйгээр добтолжо эхилбэ. Эрхүүгэйхид шүүгдэхэгүйн тула аһан шадалаараа наадажа мэдэнэ. Эндэ хүршэнэрэймнай добтологшод Макаров, Чапас болон бусад бүхы шадалаараа оролдоно. Теэд улаан-үдынхидэй хамгаалагшад, илангаяа Гаврилов, Акуратов, Дыльков гэгшэд дабагдашагүй хана шэнгеэр воротагаа хамгаалаа бшуу. Нааданай хоёрдохи хахадай тэн багаар «Сэлэнгын» футболист Бурлаченко айлшадай вратариин талмай руу сүмэрэн орон сасуу бүмбэгөө гүйдэл дундаа воротас хүндэлэн сохижорхёо. Тэрэ бүмбэгынь тудажа абаһан улаан-үдынхидэй добтологшо Михнов зохид гэдэгээр ворота руу оруулжахёол даа. 2:0, улаан-үдынхид түрүүлһээр.

Теэдшье энэ тоо нааданай дүүрэтэр хубилаагүй. Зүгөөр эндэ нэгэ иимэ ажаглалта хэлтэй гээшэ ха. Эдээнэй урда тээ үнгэрһэн мууса нааданайнь түлөө «сэлэнгынхидые» республикын хэблэл бага зэргэ шүүмжэлһэн байгаа. Энэ шүүмжэлэл туһа болоо юм гү, бү мэдэе, зүгөөр талмайн эзэд уржадэр гол түлэб яһалал һайнаар наадаа гэжэ тэмдэглэлтэй. Хуушанай футболистнарай хажуугаар залуушуул, тусхайлбал, Самсонов, Михнов гэгшэд хаба шадабаритай байһанаа харуулаа.

Удаадахи уулзалга манай талмай дээрэ июниин 17-до болохо. Улаан-Үдын «Сэлэнгэдэ» Владивостогой «Луч» команда айлшалжа ерэхэ байна.

С. БАДМАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Аэрофлодой воротагай дэргэдэ.

Л. ХАЙДУРОВАЙ фото.

В. И. ЛЕНИНДЭ ЗОРЮУЛАГДАҺАН КОНФЕРЕНЦИ

КАНБЕРРЭ. Июниин 9. (ТАСС). Шэнэ Зеландиин нийслэл хото Веллингтондо «Шэнэ Зеланди — СССР» гэжэ бүлгэмэй национальна конференци болобо. Тус конференцидэ оронойн олон ондоо газар нютагуудһаа түлөөлэгшэд сугларaa.

Энэ конференци өөрынгөө хүдэлмэриие В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе һайндэрлэхэ түсэб зүбшэн хэлсэлгэдэ зорюулаа гэжэ «Шэнэ Зеланди — СССР» бүлгэмэй вице-президент Д. Болдуин гэгшэ ТАСС-эй корреспондентдэ хэлэһэн байгаа.

Манай бүлгэм хадаа В. И. Ленинэй ажабайдал ба ажал ябуулга тухай фото-зурагуудай выставкэ бэлдэхэ, хэдэ хэдэн городуудта лекцинүүд уншагдаха. Ленин тухай кинофильмнүүдые харуулха юм гэжэ Болдуин тэмдэглэбэ. В. И. Ленинэй намтартай зохёолнуудтай гүнзэгыгөөр танилсаха дуратай хүнүүдтэ зорюулһан тусхай семинарнууд манай бүлгэмэй томо томо эмхинүүдтэ болохо юм гэбэ.

Араб партизануудай ябуулганууд

БЕЙРУТ. Июниин 9. (ТАСС). Үнгэрһэн хоёр хоног соо партизанууд Израилиин эзэмдэгшэдтэ эсэргүү хэдэ хэдэн ябуулгануудые амжалтатайгаар хэбэ гэжэ эндэ тунхалагдаһан Палестинын нэгэдэмэл сэрэгэй командованиин коммюнике соо хэлэгдэнэ.

Умм Садра гэжэ газарта байдаг Израилиин сэрэгэй лагериин оршондо партизануудай мина табиһан харгынууд дээрэ сэрэгэй хоёр автомобиль үгы хэгдээ. Мүн дайсанай сэрэгүүдшье хоролтодо оробо.

Нүгөөдэ коммюнике соо хэлэгдэһэнэй ёһоор, Ат-Таркманийя гэжэ газарта Израилиин сэрэгүүдэй лагерьта партизанууд добтолһон байгаа. Тэндэ дайсантай хатуу шанга тулалдаа хээд байхадаа, эзэмдэгшэдые гэритэй ехэ гарза гайда оруулаа. Тиигээд араб партизанууд бултадаа өөрынгөө баазада амгалан бусажа ерээ.

Дахяад политическэ хорлолго хэгдээ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Июниин 7-до, Нью-Йоркдо хүн зоной харaһаар байтар, негрнүүдэй эмхинүүдэй нэгэниие хүтэлбэрилэгшэ Чарльз Кениата гэгшые хүндөөр шархатуулба. Тэрэ хүнэй автомашинаһаа гараха үедэ иигэжэ хорлоһон байха юм. Нүгөөдэ машина сооһоо тэрэниие таба дахин буудагшад тэрьедэжэ арилаа. Сээжэ бэеэ болон гараа шархатаһан Кениатын тон хүндэ байхадань больницада абаашаа.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО

ХИЛЫН ГААНАҺАА

УЛААН-БААТАР. Июниин 9. (ТАСС). Москвада боложо байгаа коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөн дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгые Монголой хэблэл газетэнүүд, радио болон телевидени халуунаар һайшаажа, дэлгэрэнгыгээр бэшэнэ.

МНРП-гэй ЦК-гай, мүн МНР-эй правительствын орган болохо «Үнэн», бэшэшье түбэй газетэнүүд Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгые бүрин түгэс тунхаглажа байхадаа, империализмда эсэргүүсэн хамтын тэмсэл ябуулхын тулада КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин хэлэһэн үгэнь бүхы дэлхэйдэ шухала удхашанартай байха юм гээд тэмдэглэнэ.

Улаан-Баатарай радио энэ үгые хүсэдөөр дамжуулхын хажуугаар, Л. И. Брежнев дэлхэй дээрэхи оршон байдалай, мүн уласхоорондын коммунис ба хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй гол шухала асуудалнуудые бүрин түгэсөөр, эрид тодоор ойлгуулан харуулаа,—гээд мэдүүлбэ.

Хитадай хүтэлбэрилэгшэдэй буруу политика ябуулдаг дээрэһээ тохёолдоһон оршон байдал хадаа, империализмда эсэргүү фронтын бата нэгэдэл тухай асуудалда онсо шэнэ зүйл оруулха ушартай болоно гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин хэлэһэн үгые Улаан-Баатарай радио тусгаар тэмдэглэнэ.

САНТЬЯГО. Июниин 9. (ТАСС). Москвада боложо байгаа коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөн дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ хадаа мүнөө үеын айхабтар шухала политическэ документнүүдэй нэгэн болоно. Тэрээн соо мүнөө сагай гол шухала асуудалнуудта гүн гүнзэгы политическэ сэгнэлтэ үгтөө,—гэжэ Чилиин компартиин генеральна секретарь Луис Корвалан хэлээ.

КПСС-эй ЦК-гай делегациие толгойлогшо идеологическа асуудалнуудаар эрид шууд ба тодо һонор үгэ хэлээ гээд Чилиин коммунис партиин ЦК-гай генеральна секретарь тэмдэглэбэ. Тиихэдээ коммунис хүдэлөөндэ бии байһан арсалдаануудые зайсуулха тухай нүхэр Брежнев тон зүбөөр, ленинскээр асуудал табяа гэбэ.

ПАРИЖ. Июниин 9. (ТАСС). Мүнөөдэр Парижда гараһан газетэнүүд Москвада боложо байгаа коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөн дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ тухай имагта ехэ анхарал хандуулна.

Уласхоорондын коммунис зүблөөн хадаа эб найрамдалай, демократиин түлөө, бэеэ даанхай гүрэнтэй байхын ба социализмын түлөө тэмсэжэ байһан хүсэнүүдые нягтаруулан жагсааха хэрэгтэ туһа хүргэхэ юм гээд «Брежнев» гэһэн томо гаршаг доогуур бэшэһэн байна. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин хэлэһэн үгэ тухай «Юманите» газетэ тодорхойгоор бэшэжэ тунхаглаба. Тиихэдээ Л. И. Брежнев уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй асуудалнуудые, мүн тэдэнэй амжалта болоод бэрхэшээлнүүдые, тэрэшэлэн иимэ бэрхэшээл дабажа гарахын тулада юу хэхэ шухала байһан тухай өөрынгөө һанамжые тодорхойлон хэлэжэ үгөө гээд тэмдэглэнэ.

КПСС-эй делегациие толгойлогшо хадаа Хитадай компартиин хүтэлбэрилэгшэдэй үзэл бодол ба ябуулгануудта шүүмжэлхы ёһоной сэгнэлтэ үгөө гэбэ.

АММАН. Июниин 9. (ТАСС). «Дээдэ тушаалтадай коммунис хүдэлөөн Израилиие эзэрхэг түримхэй добтолго хэбэ гэжэ гэмнээд, эзэмдэлгэдэ эсэргүүсэһэн арабуудай тэмсэл дэмжэхые уряална» гэһэн гаршаг доогуур «Ад-Дустур» гэжэ Иорданиин газетэ коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөнэй мэдүүлгэ хэблэн гаргаба.

Тиихэдээ Дүтын Зүүн зүгтэ аюулгүй амгалан байдал һэргээн бодхоохын тулада Израилиин сэрэгүүдые эзэмдэгдэһэн араб газар нютагуудһаа дууһан гаргажа абаашаха. Аюулгүйн Советэй 1967 оной, ноябриин 22-ой шиидхэбэриие бүримүһэн бэелүүлхэ хэрэгтэй гэжэ тус мэдүү[illegible] лэгдэһэн үгэнүүдые «Ад-Д[illegible] зетэ онсо тэмдэглэнэ.

ПРАГА. Июниин 9. ([illegible] мунис ба хүдэлмэришэнэй [illegible] дай уласхоорондын зүбл[illegible] КПСС-эй ЦК-гай Генерал[illegible] тарь Л. И. Брежневэй х[illegible] тухай Чехословакиин [illegible] ниитэ гол анхаралаа ханд[illegible] гын радио тус үгын гол [illegible] дорхойгоор дамжуулха зү[illegible] нөө сагай байдалда импе[illegible] эсэргүү тэмсэлэй зорилго[illegible] мүн коммунис хүдэлөөнэ[illegible] ябуулгануудые нэгэдүүлхэ[illegible] нууд тухай хэлэгдэһэн [illegible] тусгаар тэмдэглэбэ.

Социализм болон комму[illegible] гүүлха хэрэгтэ коммунис [illegible] дай ударидаха үүргэ бэхж[illegible] шаа Л. И. Брежневэй үгэ [illegible] даһан асуудал тушаа Пра[illegible] анхаралаа ехээр хандуулна[illegible]

БЕЙРУТ. Июниин 9. ([illegible] ванай хэблэл газетэнүү[illegible] ба хүдэлмэришэнэй па[illegible] уласхоорондын зүблөөн дэ[illegible] эй ЦК-гай Генеральна [illegible] Л. И. Брежневэй хэлэһэн [illegible] гэнээр толилно. Тэрэнэй [illegible] түбэй газетэнүүд бултадаа [illegible] гаршагтайгаар тон эли газ[illegible] хаглаба.

Москвада боложо байгаа[illegible] дэ хабаадагшадай үмэнэ ха[illegible] хала удхатай үгэ соогоо Л[illegible] нев ерээдүйн байдал тэшэ[illegible] дамтайгаар хараха дүүрэ[illegible] бии гэжэ тэмдэглэбэ гээд [illegible] гэжэ газетэ бэшэнэ.

Мүн тэрэшэлэн араб [illegible] эсэргүүсэһэн Израилиин [illegible] римхэй добтолгые буруушаа[illegible] лөөн дээрэ баталан абаһан[illegible] тухай газетэнүүд анхаралаа[illegible] бина.

Редактор

Ц. Ц. ЦИБУ[illegible]

ЗУНАЙНГАА АМАРАЛТАДА

Хорин аймагай Хандагатайн леспромхозой хүдэлмэришэд жэл бүри амаралтынгаа үедэ курортнуудта олоороо ошодог заншалтай юм. Мүнөө үедэ эндэхи найман хүдэлмэришэд оронойнгоо элдэб курортнуудта амаржа байнхай. Һаяар үшөө хори үлүүтэй хүдэлмэришэд ээлжээтэ амаралтынгаа хаһые курортнуудаар үнгэргэхэ зорилготой.

Мүнөө зунай үедэ «Забайкаллес» комбинат дурсагдагша леспромхозой түрүү хүдэлмэришэдтэ арбан путевко үгэхэ болонхой.

Тэрэшэлэн леспромхозой профком мотэшодойнгоо 45 үхибүүдые аймагай «Дружба», мүн Улаан-Үдэ шадарай «Салют» гэжэ лагерьнуудта эльгээхээр 500 түхэриг һомолонхой.

Хандагатайн дунда болон Наранай найман жэлэй һургуулинуудта 60 һууритай хүүгэдэй талмайнууд эмхидхэгдэнхэй.

Г. ХАГОЕВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаһанда: сабшалан ба тарялан уһалалгын асуудалаар информацинууд. Республикын модо бэлэдхэгшэдэй ажал хүдэлмэри тухай редакционно статья. ТАСС-ай шухала мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи хуудаһанда: «Наар ба ургаса» гэһэн мэргэжэлтын зүбшэл. «Хүнгэн промышленностиин предприятинуудта» гэһэн гаршаг доро информацинууд. А. Игумновагай корреспонденци. Түрэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда: пропагандистнуудай ажал хүдэлмэридэ зорюулагдаһан тусхай материалнууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: нютаг нютагай һонин. Спорт. Хилын саанаһаа абтаһан мэдээсэлнүүд.

Манай адрес, телефону[illegible]

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны редактора — приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редак[illegible] 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря — отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйства — 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышленно[illegible] строительства — 61-35, советского строительства и быта — культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 67-8[illegible] формации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, ма[illegible] бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при[illegible] те Министров БурАССР.

Н-02578. Зак. № 5[illegible]